

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА

КОЖУХОВА ТЕТЯНА ВАЛЕРІЇВНА

УДК 339.96:339.726.2:339.726.7 (043.3)

**ФОРМУВАННЯ ГЛОБАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ФІНАНСУВАННЯ
СТАЛОГО РОЗВИТКУ**

Спеціальність 08.00.02 – світове господарство
і міжнародні економічні відносини

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора економічних наук

Вінниця – 2017

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Донецькому національному університеті економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського Міністерства освіти і науки України (м. Кривий Ріг).

Науковий консультант: доктор економічних наук, професор
Чернега Оксана Богданівна,
Донецький національний університет
економіки і торгівлі імені Михайла Туган-
Барановського (м. Кривий Ріг),
в.о. ректора.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор,
академік НАН України
Буркинський Борис Володимирович,
Інститут проблем ринку та
економіко-екологічних досліджень
НАН України (м. Одеса),
директор;

доктор економічних наук, професор
Журба Ігор Євгенович,
Хмельницький національний університет,
завідувач кафедри міжнародної інформації
та країнознавства;

доктор економічних наук, професор
Стукало Наталія Вадимівна,
Дніпровський національний університет
імені Олеся Гончара,
декан факультету міжнародної економіки.

Захист відбудеться «28» листопада 2017 року о 10³⁰ на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 11.051.03 у Донецькому національному університеті імені Василя Стуса за адресою: 21007, м. Вінниця, вул. Академіка Янгеля, 4.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Донецького національного університету імені Василя Стуса за адресою: 21021, м. Вінниця, вул. 600-річчя, 21.

Автореферат розісланий «27» жовтня 2017 року

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Н.С.Якимова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Протягом ХХ – початку ХХІ ст. відбулися значні зміни у підходах світового співтовариства до вирішення проблем сталого розвитку, що виявились у переході від розроблення до виконання конкретного плану дій у цій сфері. Цілі сталого розвитку, визначені у підсумковому документі саміту ООН «Перетворення нашого світу: порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 р.», вимагають активізації дій глобального партнерства з метою досягнення економічного зростання, поглиблення соціальної інтеграції та захисту навколишнього середовища. Необхідною умовою забезпечення сталого розвитку є національне і міжнародне фінансування. Попри прогрес у мобілізації фінансових ресурсів широким колом зацікавлених учасників, потреби фінансування цілей сталого розвитку та викорінення злиденності залишаються значними: брак коштів становить щорічно від 2 до 3 трлн. дол. США.

Дослідженню основних загальнотеоретичних і практичних проблем сталого розвитку присвячено праці зарубіжних і вітчизняних вчених: О. Алімова, О. Білоруса, І. Бистрякова, С. Бобильова, Б. Большакова, Б. Буркинського, В. Геєця, Х. Гізатулліна, Ф. Дамас, Д. Зеркалова, К. Кролл, О. Кузнецова, В. Куценко, Е. Лібанової, Д. Лук'яненко, Г. Марушевського, Ю. Мацейко, В. Міщенко, В. Новицького, А. Нуртдінова, Р. Нуртдінова, Я. Остафійчук, М. Райхан, В. Удовиченко, А. Філіпенко, В. Хазан, М. Хвесик, Є. Хлобистова, О. Чернеги, А. Шакірова, А. Шапар, Т. Ямагата.

Значний внесок у вивчення окремих теоретичних проблем і розробку практичних рекомендацій щодо фінансування сталого розвитку зробили такі вчені, як: А. Айо, Дж. Бруїнсма, І. Васкес, І. Вахович, В. Власюк, З. Герасимчук, Б. Дейвіс, І. Журба, Д. Камо, І. Камінська, Дж. Д. Сакс, Н. Стукало, С. Хортон, Дж. Шмідхубер, Г. Шмідт-Трауб. Питання міжнародного сприяння розвитку та надання зовнішньої допомоги досліджували такі зарубіжні науковці, як: М. Ахмед, Є. Бородін, Р. Бхавнані, К. Бьорнсайд, І. Васкес, Е. Вентер, Є. Глазунов, Е. Дойчер, Д. Доллар, І. Журба, Ю. Зайцев, В. Істерлі, Н. Касимова, Л. Капіца, М. Клеменс, Дж. Мігель-Флоренса, А. Нуршаїхова, С. Ределет, Б. Тейлор, С. Файсон, П. Шрейдер.

Віддаючи належне науковим розробкам вітчизняних і зарубіжних вчених, слід зазначити, що важливі теоретико-методологічні та практичні питання у сфері фінансування сталого розвитку залишаються не вирішеними. Існує об'єктивна потреба розширення понятійно-категоріального апарату фінансування сталого розвитку, дослідження еволюції глобального інституціонального забезпечення сфери фінансування розвитку. Залишається актуальним питання діяльності установ ООН, національних політик фінансування програм сталого розвитку державами світу, встановлення тенденцій та закономірностей фінансування сталого розвитку. Існування значних потреб у фінансових ресурсах для цілей сталого розвитку та викорінення злиденності обумовлює необхідність розроблення концептуальних засад удосконалення фінансування сталого розвитку на національному та міжнародному рівнях.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до тематики наукових досліджень Донецького національного університету економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського, а саме: держбюджетних тем «Механізми міжнародного менеджменту в умовах глобальної нестабільності» (номер держреєстрації 0113U000638, 2013–2015 рр.), в рамках

якої автором запропоновано рекомендації щодо посилення впливу міжнародних організацій на зовнішнє середовище та розвиток національного бізнесу; «Формування глобальних та національних механізмів управління сталим розвитком» (номер держреєстрації 0115U005054, 2015–2016 рр.), у межах якої розроблено пропозиції щодо підвищення ефективності національного і міжнародного державного фінансування сталого розвитку.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є розробка концепції формування глобальної системи фінансового забезпечення сталого розвитку, а також практичних рекомендацій щодо вдосконалення механізмів її функціонування відповідно до сучасних викликів глобального розвитку.

Для досягнення поставленої мети дослідження визначено та вирішено такі завдання:

- дослідити глобальні виклики та концептуальну сутність сталого розвитку;
- систематизувати та розвинути генезис понятійно-категоріального апарату дослідження фінансування сталого розвитку, класифікувати фінансові ресурси, задіяні у сфері сталого розвитку;

- обґрунтувати конфігурацію глобальної системи фінансування сталого розвитку;
- розробити методологічний підхід до дослідження глобальної системи фінансування сталого розвитку та обґрунтувати механізм її функціонування;

- дослідити еволюцію глобального інституціонального забезпечення сфери фінансування сталого розвитку;

- дослідити інституціональні механізми підвищення ефективності зовнішньої допомоги у сфері сталого розвитку;

- систематизувати детермінанти діяльності установ ООН у сфері фінансування сталого розвитку;

- провести компаративні співставлення системних засад політики країн світу в сфері досягнення Цілей розвитку тисячоліття;

- розробити науково-методичний підхід до оцінки результативності міждержавного фінансування сталого розвитку країн, що розвиваються;

- проаналізувати національне та міждержавне фінансування сталого розвитку країн, що розвиваються;

- обґрунтувати методологічний підхід до визначення залежності рівня результативності виконання Цілей розвитку тисячоліття країнами, що розвиваються, від рівня глобального фінансування сталого розвитку;

- розробити стратегічні напрями мобілізації та використання фінансових ресурсів на цілі сталого розвитку в країнах, що розвиваються;

- здійснити аналіз національних політик високорозвинених країн у сфері надання зовнішньої допомоги;

- розробити концептуальні засади удосконалення міжнародного фінансування сталого розвитку;

- проаналізувати ефективність взаємодії України з міжнародними інститутами та установами ООН у сфері сталого розвитку, розробити підходи до вдосконалення системи фінансування сталого розвитку в Україні.

Об'єктом дослідження є процес формування глобальної системи фінансування сталого розвитку.

Предметом дослідження є методологічні засади, чинники та механізми формування глобальної системи фінансування сталого розвитку.

Методи дослідження. Методи дослідження базуються на загальнонаукових засадах і фундаментальних положеннях економічної теорії, теорій розвитку та глобалізації, фінансів, міжнародної економіки, працях провідних вітчизняних і зарубіжних учених у сфері фінансування сталого розвитку. З метою вирішення поставлених у роботі завдань застосовано: *діалектичний метод наукового пізнання, методи наукової абстракції, аналізу і синтезу* (для дослідження теоретико-методологічних засад формування глобальної системи фінансування сталого розвитку, визначення основних проблем і тенденцій фінансового забезпечення сталого розвитку; при розробці стратегічних напрямів мобілізації та використання фінансових ресурсів на цілі сталого розвитку в країнах, що розвиваються, концептуальних засад удосконалення міжнародного фінансування сталого розвитку); *системного узагальнення* (для систематизації генезису понятійно-категоріального апарату дослідження фінансування сталого розвитку, класифікації фінансових ресурсів, задіяних у сфері сталого розвитку, принципів фінансування сталого розвитку; при розробці методологічного підходу до дослідження глобальної системи фінансування сталого розвитку, обґрунтуванні механізму її функціонування); *порівняльного аналізу* (для визначення хронологічних етапів та трансформацій ключових пріоритетів політики в сфері глобального інституціонального забезпечення фінансування сталого розвитку; співставлення системних засад політик країн світу в сфері досягнення Цілей розвитку тисячоліття, державного фінансування сталого розвитку, надання зовнішньої допомоги); *статистичного аналізу* (для оцінки показників, що характеризують сучасний стан міждержавного фінансування сталого розвитку країн, що розвиваються);

методи економіко-математичного аналізу та моделювання (для дослідження впливу зовнішньої допомоги розвитку на економічне зростання країн, що розвиваються; визначення залежності рівня результативності виконання завдань Цілей розвитку тисячоліття (ЦРТ) країнами, що розвиваються, від рівня глобального фінансування програм сталого розвитку); *вимірювання* (для розроблення та розрахунку індикаторів результативності виконання завдань Цілей розвитку тисячоліття, глобального фінансування сталого розвитку).

Інформаційну базу дослідження становлять міжнародні та державні нормативно-правові акти, офіційні статистичні та аналітичні дані міжнародних організацій (ООН, ОЕСР, Світового банку, ПРООН, ВПП, ФАО, МФСР, МОП, ВООЗ, ЮНЕСКО), статистичних відомств і центральних органів влади країн, наукові праці зарубіжних і вітчизняних вчених, звіти, аналітичні публікації та веб-сайти органів державної влади та недержавних установ.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у визначенні нового напрямку наукових досліджень сталого розвитку – розробці концепції глобальної системи фінансового забезпечення сталого розвитку. Основні наукові результати, які розкривають особистий внесок автора в розробку й вирішення проблеми, характеризують новизну дослідження, полягають у такому:

вперше:

обґрунтовано *конфігурацію глобальної системи фінансування сталого розвитку*, що являє собою сукупність взаємопов'язаних елементів національного,

міжнародного і світового рівнів: суб'єктів (країни, міжнародні фінансові організації, установи ООН, глобальні фонди) та об'єктів за сферами фінансування (соціальна, економічна, виробнича, інфраструктура, продовольча безпека, охорона довкілля, глобальні суспільні блага), що мають взаємодіяти на основі принципів синергізму, диференціації джерел фінансового забезпечення, підпорядкованості визначеним цілям сталого розвитку, ефективності, оптимальності шляхом використання економічних і адміністративних важелів управління сталим розвитком;

запропоновано *методологічний підхід до дослідження глобальної системи фінансування сталого розвитку* як самостійного напрямку дослідження сталого розвитку, що передбачає *визначення її домінуючих компонентів, встановлення зв'язків та відносин між ними*, обґрунтування особливостей фінансового забезпечення процесів соціального-економічного зростання, охорони навколишнього середовища, та охоплює *сукупність теоретичних і методичних положень* щодо виявлення глобальних загроз та проблем сталого розвитку, релевантності наявних обсягів фінансування програм сталого розвитку, результативності досягнення цільових індикаторів, встановлення чинників підвищення ефективності мобілізації та використання фінансових ресурсів з метою забезпечення глобального сталого розвитку, а також *принципів дослідження* (об'єктивності, системності, комплексності, дієвості, порівнянності, історизму) *та послідовності аналізу процесу формування та еволюції глобальної системи фінансування сталого розвитку* (визначення особливостей інституціонального забезпечення діяльності глобальних установ у сфері фінансування сталого розвитку, аналіз національних політик фінансування програм сталого розвитку країн світу, оцінка результативності національного та міждержавного фінансування базових секторів сталого розвитку, аналіз ефективності використання зовнішньої допомоги);

запропоновано *методологічний підхід до визначення залежності рівня результативності виконання Цілей розвитку тисячоліття країнами, що розвиваються, від рівня глобального фінансування сталого розвитку*, який включає методику розрахунку інтегрованого показника – *Індикатору результативності виконання завдань ЦРТ*, що представляє собою середню величину трьох синтезованих показників: показника економічного зростання (розраховується як коефіцієнт зростання ВВП на душу населення), інтегрованого показника соціального прогресу (середня величина від коефіцієнтів забезпечення початкової та середньої освіти, дитячої смертності, материнської смертності, захворювань) та інтегрованого показника екологічної стійкості (розрахованого як середня величина від коефіцієнтів покриття земельних площ лісами, викидів двоокису вуглецю, використання населенням покращених джерел питної води та санітарно-технічних засобів) та інтерпретації його результатів; методику розрахунку комплексного показника – *Індикатору глобального фінансування сталого розвитку* як середньої величини трьох синтезованих показників, що характеризують рівень національного, міжнародного та глобального фінансування сталого розвитку, та визначаються на основі даних про державні видатки на фінансування базових секторів сталого розвитку, залучення національних та міжнародних інвестицій, офіційної допомоги розвитку, кредитів, приватних трансфертів, грантів глобальних фондів) та інтерпретації можливих результатів його розрахунку, а також *алгоритм застосування даних показників з метою підвищення ефективності управлінських рішень* при виборі напрямів, механізмів та інструментів фінансування програм сталого розвитку;

розроблено *концептуальні засади удосконалення міжнародного фінансування сталого розвитку*, що включають *напрями підвищення ефективності процесів формування міжнародних фінансових ресурсів на цілі сталого розвитку шляхом використання додаткових джерел фінансування – розширення міжнародних ініціатив з інноваційного фінансування сталого розвитку та збільшення обсягів грошових надходжень від емігрантів, удосконалення механізму розподілу міжнародних фінансових ресурсів на цілі сталого розвитку за групами країн (збільшення обсягів допомоги найменш розвиненим країнам, раціоналізація розподілу офіційної допомоги розвитку за секторами за рахунок збільшення фінансування базових секторів сталого розвитку), модернізацію технологій надання зовнішньої допомоги (підвищення якості процесів за рахунок диференціації країн та методів підтримки їх сталого розвитку, збільшення незв'язаності, посилення передбачуваності та координації, взаємної підзвітності донорів і країн-реципієнтів, зменшення фрагментації), розвиток інформаційного забезпечення функціонування системи фінансування сталого розвитку (створення єдиної міжнародної бази даних щодо фінансування сталого розвитку);*

визначено хронологічні етапи трансформацій ключових пріоритетів політики в сфері глобального інституціонального забезпечення системи фінансування сталого розвитку, а саме: 1-й етап (1945–1969 рр.) – деколонізаційний (перехід від оцінки можливостей збільшення обсягів фінансування, визначення джерел фінансування, складання планів до розробки та реалізації конкретних заходів щодо прискореного припливу капіталу і технічної допомоги в країни, що розвиваються, та встановлення цільових показників їх економічного розвитку); 2-й етап (1970–1999 рр.) – еволюційний (удосконалення механізмів та інструментів передачі ресурсів країнам, що розвиваються, для фінансування розвитку на передбачуваний, гарантований та постійній основі); 3-й етап (з 2000 р. – дотепер) – модернізаційний (впровадження змін у застосуванні фінансових інструментів (збільшення використання національних державних і приватних ресурсів; встановлення цільових показників економічного і соціального розвитку, екологічної стійкості; формування глобального партнерства з метою розвитку (2000–2015 рр.), встановлення цільових інтегрованих індикаторів сталого розвитку (з 2015 р. – дотепер)), що дозволяє визначити результативність використання ресурсів у сфері фінансування сталого розвитку;

удосконалено:

понятійно-категоріальний апарат теорії сталого розвитку, а саме уточнено зміст поняття «*глобальна система фінансування сталого розвитку*» як сукупності взаємопов'язаних сфер, механізмів, ланок фінансових відносин між суб'єктами процесу забезпечення потреб сталого розвитку шляхом мобілізації, акумуляції, розподілу та використання фінансових ресурсів на цілі економічного зростання, соціального прогресу та охорони навколишнього середовища на національному, міжнародному та світовому рівнях; а також «*глобальна фінансова політика у сфері сталого розвитку*» як цілеспрямованого комплексу дій та заходів щодо формування, розподілу і перерозподілу фінансових ресурсів, який здійснюється міжнародними організаціями, глобальними фондами та урядами країн у межах їх повноважень та функцій у сфері забезпечення реалізації цілей сталого розвитку;

класифікацію фінансових ресурсів, задіяних у сфері сталого розвитку, за рахунок включення таких ознак, як *форми існування, приналежність, джерела форму-*

вання, рівень формування та використання, термін використання, прибутковість, рівень централізації прийняття рішень, напрям використання (фінансування базових секторів сталого розвитку, фінансування глобальних суспільних благ, кліматичні фінанси), що забезпечує ідентифікацію фінансових ресурсів та можливість їх цільового спрямування на розв'язання конкретних проблем у сфері сталого розвитку;

науково-методичний підхід до оцінки результативності міждержавного фінансування сталого розвитку країн, що розвиваються, який охоплює такі етапи, як аналіз показників надання офіційної допомоги розвитку країнами-членами КСР ОЕСР (за донорами, групами країн-реципієнтів, секторами); оцінку виконання ними зобов'язань з надання офіційної допомоги розвитку за встановленим цільовим показником, визначення сукупних обсягів фінансування сталого розвитку країн, що розвиваються, з джерел державних видатків і міждержавної допомоги за базовими секторами сталого розвитку та групами країн за рівнем доходу; оцінку виконання цільових показників фінансування базових секторів сталого розвитку, установлених на міжнародному і регіональному рівнях; аналіз ефективності зовнішньої допомоги, наданої країнами-донорами країнам, що розвиваються;

стратегічні напрями мобілізації та використання фінансових ресурсів на цілі сталого розвитку в країнах, що розвиваються, за рахунок обґрунтування необхідності підвищення ефективності на національному рівні: мобілізації фінансових ресурсів (зміцнення потенціалу національних систем оподаткування, протидії незаконним фінансовим потокам, забезпечення підзвітності урядів і відкритості державних даних); використання державних видатків на цілі сталого розвитку (шляхом підвищення ефективності врядування державного сектору та інституційного потенціалу, використання економічних та організаційних методів управління державними видатками); використання отриманої зовнішньої допомоги на цілі сталого розвитку (підвищення ефективності керівництва урядами розробкою політики та стратегією, посилення підзвітності урядів щодо співпраці у сфері сприяння розвитку, підвищення якості систем управління державними фінансами); на міжнародному рівні: надання зовнішньої допомоги країнами-донорами (підвищення узгодженості з національними пріоритетами країн-реципієнтів; підвищення ефективності координації використання ресурсів, збільшення ступеню використання національних систем постачання та державного управління; збільшення передбачуваності та стабільності допомоги; збільшення незв'язаності допомоги);

дістали подальшого розвитку:

визначення детермінант політики установ ООН (ПРООН, ВПП, Світового банку, ФАО, МФСР) у сфері фінансування сталого розвитку, яким притаманні спільні риси (наявність узгоджених цілей, зафіксованих в програмних документах, спрямованих на досягнення сталого розвитку; власних критеріїв оцінки ефективності діяльності щодо здійснення програм у сфері сталого розвитку та інституційної результативності; ієрархії пріоритетності регіонів у розподілі допомоги; стабільного приросту внесків двосторонніх і багатосторонніх донорів) та специфічні риси (диференціація механізмів формування та розподілу фінансових ресурсів, а також залучених багатосторонніх донорів), що пов'язано з різними напрямами таргетування партнерів у сфері фінансування сталого розвитку;

визначення глобальних тенденцій та закономірностей державного та міжнародного фінансування базових секторів сталого розвитку, до яких належать: мультивек-

торність у фінансуванні соціальної сфери та охорони довкілля; послідовне зменшення фінансування сільськогосподарського сектору; невиконання в країнах, що розвиваються, цільових показників фінансування базових секторів сталого розвитку, встановлених на міжнародному та регіональному рівнях; циклічний характер фінансування базових секторів сталого розвитку (соціального захисту, сільського господарства, водопостачання, санітарії та гігієни, освіти та охорони навколишнього середовища); зростання обсягів зовнішньої допомоги найбільшими донорами – країнами-членами КСР ОЕСР; зміщення пріоритетів у наданні допомоги за групами країн (збільшення допомоги найменш розвиненим країнам і країнам з низьким доходом, зменшення – країнам з доходом нижче та вище середнього; зростання обсягів офіційної допомоги розвитку, спрямованої на розвиток соціальної та економічної інфраструктури, зменшення фінансування програм підтримки продовольчої безпеки); підвищення ефективності зовнішньої допомоги, наданої країнами-членами КСР ОЕСР;

підходи до підвищення ефективності фінансового забезпечення стратегії сталого розвитку України в контексті досягнення Цілей розвитку тисячоліття, а саме: *ефективну мобілізацію національних і міжнародних фінансових ресурсів* (приєднання до міжнародних ініціатив з інноваційного фінансування сталого розвитку, взаємодія з відповідними міжнародними й регіональними організаціями в розробленні заходів щодо запобігання корупції, зміцненні активної участі громадянського суспільства, неурядових громадських організацій шляхом посилення прозорості й сприяння залученню населення до процесів прийняття рішень, забезпечення ефективного доступу до інформації), *ефективне використання державних видатків та допомоги, наданої міжнародними організаціями, на підтримку базових секторів сталого розвитку* (здійснення обґрунтованого прогнозування і планування, забезпечення результативного і цільового використання бюджетних коштів, справедливого розподілу між секторами, оцінки ефективності видатків бюджету, ефективного контролю за дотриманням цільового використання коштів, розвиток інституціональної взаємодії, удосконалення управління кадровими ресурсами в сфері реалізації проектів з надання міжнародної допомоги на цілі сталого розвитку), *ефективний контроль за використанням міжнародних фінансових ресурсів, спрямованих на досягнення цілей сталого розвитку* (комплексний моніторинг та оцінка результативності використання коштів міжнародної технічної допомоги, удосконалення електронної бази щодо отриманої міжнародної допомоги, забезпечення прозорості та підзвітності уряду, посилення урядового та громадського контролю).

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що теоретико-методологічні положення, висновки та рекомендації, сформульовані в дисертації, можуть бути використані при формуванні державної політики у сфері фінансування сталого розвитку. Отримані наукові результати впроваджено на державному та регіональному рівнях:

на державному рівні: у діяльності Департаменту співробітництва з міжнародними організаціями Міністерства фінансів України при організації та налагодженні співробітництва з міжнародними фінансовими організаціями, здійсненні обліку надходження та використання міжнародних кредитних коштів, контролю за цільовим використанням і проведенням розрахунків, підготовці та впровадженні проектів (програм) міжнародної технічної допомоги у сфері управління

державними фінансами (довідка № 19010-07/277 від 16.01.2017 р.) – аналітичні матеріали щодо надання офіційної допомоги розвитку установами ООН і високо-розвиненими країнами світу, заходи щодо збільшення використання міжнародних фінансових ресурсів на цілі сталого розвитку за рахунок підвищення рівня інституціональної взаємодії, управління кадровими ресурсами, координації міжнародної допомоги, контролю за використанням міжнародних фінансових ресурсів шляхом підвищення якості електронної бази даних щодо отриманої Україною міжнародної допомоги; Управління економічного співробітництва Міністерства закордонних справ України при проведенні аналізу тенденцій соціально-економічного розвитку закордонних держав у контексті їх можливого впливу на конфігурацію національних інтересів, оцінки економічних процесів, що відбуваються в державах – основних партнерах України, та їх впливу на розвиток двостороннього торговельного та інвестиційного співробітництва, моніторингу світових економічних процесів, основних тенденцій на світовому ринку, при реалізації програм співробітництва України з міжнародними фінансовими організаціями (довідка № 51/14-207/1-0738 від 27.01.2017 р.) – результати аналізу діяльності установ ООН, а саме: Програми розвитку ООН, Всесвітньої продовольчої програми, Світового банку, Продовольчої та сільськогосподарської організації, Міжнародного фонду сільськогосподарського розвитку в сфері сталого розвитку, висновки щодо тенденцій та закономірностей національного державного фінансування програм сталого розвитку в США, Японії, країнах Європейського Союзу, надання двосторонніми донорами зовнішньої допомоги, спрямованої на досягнення цілей сталого розвитку в країнах з низьким і середнім рівнем доходів;

на регіональному рівні: в діяльності Запорізької торгово-промислової палати при наданні консультацій із загальних питань міжнародного торговельного, інвестиційного співробітництва, проведення тренінгів із питань міжнародної економічної діяльності, організації ділових переговорів, коопераційних зустрічей із зарубіжними партнерами в Україні та за кордоном (довідка № 35 від 20.01.2017 р.) – результати оцінки діяльності установ ООН у сфері фінансування сталого розвитку, аналізу міжнародного державного фінансування програм сталого розвитку, рекомендації щодо удосконалення управління міжнародними фінансовими ресурсами, що виділяються міжнародними двосторонніми та багатосторонніми донорами на здійснення програм і проектів у сфері досягнення сталого розвитку, а саме: підвищення ефективності мобілізації міжнародних фінансових ресурсів та їх використання за рахунок підвищення ефективності інституціональної взаємодії у сфері отримання міжнародної допомоги на цілі сталого розвитку, управління кадровими ресурсами у сфері отримання міжнародної допомоги на цілі сталого розвитку, інформаційного забезпечення міжнародного фінансування сталого розвитку; Управління економіки виконкому Криворізької міської ради при визначенні пріоритетів соціально-економічного розвитку, залученні інвестицій та забезпеченні співпраці з міжнародними донорськими організаціями з метою сприяння сталому місцевому економічному розвитку (довідка № 1581 від 29.12.2016 р.) – напрями підвищення ефективності управління національними державними фінансовими ресурсами, спрямованими на досягнення цілей сталого розвитку, зокрема забезпечення підзвітності й відкритості державних даних, зміцнення контрольних механізмів, упровадження транспарентних механізмів дер-

жавних закупівель у якості стратегічного інструменту, що сприяє забезпеченню сталого розвитку; Молодіжної громадської організації «Інститут інформаційного суспільства» при організації та проведенні тренінгів і семінарів щодо підвищення рівня участі суспільства в питаннях державного управління та удосконалення внутрішніх процесів (довідка № 28 від 02.02.2017 р.) – результати аналізу інституціонального забезпечення реалізації програм сталого розвитку, оцінки національних політик фінансування сталого розвитку держав світу, концептуальні засади удосконалення національного та міжнародного фінансування соціально-економічної сфери та охорони навколишнього середовища.

Результати досліджень також використовуються в навчальному процесі Криворізького економічного інституту ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» в ході проведення лекційних занять та підготовки навчально-методичного забезпечення з дисциплін «Міжнародні фінанси», «Міжнародні валютно-кредитні відносини», «Валютні операції» для спеціальності «Міжнародна економіка» (довідка № 59 від 25.01.2017 р.), Донецького національного університету економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського при викладанні дисциплін «Міжнародні фінанси», «Міжнародний менеджмент», «Міжнародна економічна діяльність України» та при виконанні дипломних і магістерських робіт студентів економічних спеціальностей (довідка № 01.01-17/252 від 28.03.2017 р.).

Особистий внесок здобувача. Усі результати, викладені в дисертаційній роботі, одержані здобувачем самостійно і знайшли відображення в наукових публікаціях автора. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, у дисертації використано лише ті положення, ідеї та висновки, які є результатом самостійної роботи здобувача.

Апробація результатів дослідження. Основні положення, висновки і рекомендації дисертації доповідалися на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях і семінарах: «Актуальні проблеми сучасної економіки: реалії сьогодення» (м. Ужгород, 2015 р.), «Стратегії економічного розвитку країн в умовах глобалізації» (м. Дніпропетровськ, 2015 р.), «Пошук ефективних механізмів промислового розвитку в контексті сучасної економічної теорії» (м. Київ, 2015 р.), «Перспективи розвитку регіонів: інноваційна діяльність і управління проектами» (м. Львів, 2015 р.), «Якість економічного розвитку: глобальні та локальні аспекти» (м. Одеса, 2015 р.), «Актуальні проблеми міжнародного економічного співробітництва: оцінки та стратегії» (м. Одеса, 2015 р.), «Науково-економічний розвиток: менеджмент, фінанси та аудит» (м. Київ, 2015 р.), «Наукові здобутки на шляху до вдосконалення економіки країни» (м. Дніпропетровськ, 2015 р.), «Сучасні тенденції в економіці та управлінні: новий погляд» (м. Запоріжжя, 2015 р.), «Сучасні виклики розвитку світової економіки» (м. Київ, 2015 р.), «Особливості інтеграції країн в світовий економічний та політико-правовий простір» (м. Маріуполь, 2015), «Modern transformation of economics and management in the era of globalization» (м. Клайпеда, 2016 р.), «Фінансове забезпечення діяльності суб'єктів господарювання» (м. Кременчук, 2016 р.), «Modern scientific potential» (м. Шеффілд, 2016), «Modern scientific researches and developments: theoretical value and practical results – 2016» (м. Братислава, 2016), «Стратегії глобальної конкурентоспроможності: соціально-економічні виміри» (м. Черкаси, 2016 р.), «Бізнес та умови його розвитку: національний та міжнародний дискурси» (м. Кривий Ріг,

2016 р.), «Актуальні проблеми розвитку освіти і науки в умовах глобалізації» (м. Дніпро, 2016 р.), «Філософія, теорія та практика випереджаючої освіти для сталого розвитку» (м. Дніпро, 2016 р.), «Інноваційно-інвестиційні проблеми розвитку економіки України (м. Київ, 2016 р.).

Публікації. За темою дослідження опубліковано 59 наукових праць загальним обсягом 44,8 д.а., з яких особисто автору належить 44,1 д.а., у тому числі 1 одноосібна монографія, 2 розділи у колективних монографіях, 23 статті у наукових фахових виданнях (із них 2 – у співавторстві), 13 статей у наукових періодичних виданнях інших держав та у виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз, 20 публікацій за матеріалами науково-практичних конференцій.

Структура й обсяг роботи. Дисертація складається із вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертації 535 сторінок. Робота містить 69 таблиць, з них 14 таблиць займають 20 повних сторінок, 81 рисунок, з них 6 рисунків займають 6 повних сторінок, 16 додатків на 48 сторінках, список використаних джерел із 431 найменування на 29 сторінках. Обсяг основного тексту дисертації становить 432 сторінки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертації, визначено мету, предмет і об'єкт, сформульовано задачі, розкрито загальну методологію дослідження, відображено наукову новизну та практичне значення одержаних результатів.

У **першому розділі** «Теоретико-методологічні засади дослідження глобальної системи фінансування сталого розвитку» визначено концептуальну сутність сталого розвитку в умовах накопичення глобалізаційних викликів, уточнено понятійно-категоріальний апарат теорії сталого розвитку, а саме фінансування сталого розвитку, обґрунтовано особливості механізму функціонування глобальної системи фінансування сталого розвитку.

Процеси технологічного, інформаційного, економічного та інтелектуального розвитку міжнародної економіки та суспільства, що відбувалися протягом останніх десятиріч, сприяли зародженню та накопиченню глобальних проблем у найважливіших сферах життєдіяльності людини. Серед найбільш впливових глобалізаційних викликів сучасності визначено зростання кількості злиденного населення, посилення нерівності всередині країн та між ними, виснаження природних ресурсів і погіршення стану довкілля. Зростаюче усвідомлення світовим співтовариством накопичених проблем призвело до формування в 70-х роках ХХ ст. нового напрямку теорії розвитку – концепції сталого розвитку.

Аналіз теорій, концепцій, парадигм та різноманітних авторських напрямів у сфері розвитку, нормативно-правових актів міжнародних організацій, економічної політики розвинених країн світу з 50-х років ХХ ст. дозволяє стверджувати, що концепція сталого розвитку, по-перше, базується на теоретичних напрацюваннях декількох століть (утопічний концепт устрою «ідеальної» держави, побудованої на принципах справедливості, що сприяє стабільному розвитку суспільства (Платон, Т. Мор, Т. Кампанелла)); теорії соціального устрою, що визначає шлях розвитку людини (Ж.-Ж. Руссо) та усвідомленні впливу людини на навколишнє середовище та необхідності взаємодії суспільства, природи та людини (Т.Р. Мальтус,

В.І. Вернадський, К.Е. Ціолковський, П. Тейяр де Шарден, Б. Коммонер, доповіді Римського клубу, А.Д. Сахаров); по-друге, передбачає збалансованість економічної, соціальної та екологічної складових; по-третє, з 80-х років ХХ ст. стала домінуючою парадигмою в діяльності міжнародних організацій та урядів більшості країн світу; по-четверте, націлена на врахування інтересів людини, підвищення якості життя, переходу від кількісного зростання до якісного; по-п'яте, відрізняється цілями, задачами, методами реалізації в розвинених країнах світу та країнах, що розвиваються (для розвинених країн головною ціллю є підвищення якості життя усіх поколінь, для країн, що розвиваються, – поступове наближення до соціально-економічних стандартів, що визначені ООН); а також передбачає використання специфічних підходів до реалізації основних завдань (розвинені країни – самостійне планування розвитку з урахуванням настанов ООН, країни, що розвиваються, – отримання допомоги в різних формах від міжнародних донорів).

На підставі аналізу теоретичних джерел і документів ООН, в тому числі резолюцій Генеральної асамблеї ООН (ГА ООН) у сфері розвитку, Міжнародних стратегій розвитку, обґрунтовано основні етапи побудови концепції сталого розвитку, які базуються на різних методологічних настановах: 1-й етап (1945–1991 рр.) – ототожнення розвитку з економічним зростанням (орієнтація на збільшення ВВП на душу населення для підвищення рівня життя, вирішення соціально-економічних проблем на національному та міжнародному рівнях); 2-й етап (1992 – дотепер) – перехід з кількісних моделей економічного зростання на якісні (орієнтація на забезпечення економічного добробуту як нинішнього, так і майбутнього поколінь, досягнення сталого розвитку через взаємодію економічної, соціальної та екологічної складових на національному, міжнародному та світовому рівнях).

Критичний аналіз теоретичних підходів до визначення поняття «сталий розвиток», в т.ч. екологоцентричного, соціоцентричного та економікоцентричного напрямів, дозволив установити фрагментарність більшості авторських визначень, орієнтацію на окремі прояви розвитку, абстрагування від складності та глобальності досягнення завдань сталого розвитку. З використанням концептуальних настанов ООН щодо визначення елементів успіху та цілей у досягненні сталого розвитку (гідне життя людей (викорінення злиденності й боротьба з нерівністю, створення умов для здорового життя, освіти та участі жінок і дітей), процвітання людей (побудова потужної, інклюзивної та транспарентної економіки), планета (збереження екосистем в інтересах усіх суспільств і майбутніх поколінь), правосуддя (заохочення безпечного і мирного співіснування людей і побудова сильних інститутів), партнерства (мобілізація глобальної солідарності в інтересах сталого розвитку)) запропоновано визначити сталий розвиток як процес, який характеризується спрямованістю на захист інтересів людства в сучасному й майбутньому світі та передбачає взаємодію економічного зростання, соціального розвитку та захисту довкілля з метою задоволення наявних потреб, а також майбутніх поколінь на основі глобального партнерства та співробітництва.

Необхідною та першочерговою умовою досягнення сталого розвитку є ліквідація злиденності, під якою розуміється нездатність особи забезпечити мінімально достатній рівень життя. Аналіз причин виникнення злиденності дозволив виокремити першочергові заходи з метою її ліквідації, що охоплюють поширення доступу населення до базових послуг соціальної сфери, інфраструктури та покращення стану до-

вкілля. Тобто, розвиток базових секторів національних економік, до яких віднесено сільське господарство, водопостачання, санітарію та гігієну, охорону здоров'я, соціальний захист, освіту, охорону навколишнього середовища, прямо або опосередковано впливає на скорочення злиденності.

Обґрунтовано, що фінансування сталого розвитку, як процес мобілізації, розподілу (в межах пріоритетних секторів, програм і проектів) та використання фінансових ресурсів з метою досягнення сталого розвитку, охоплює залучення національних, міжнародних та світових фінансів. Визначено, що глобальна фінансова політика у сфері сталого розвитку передбачає здійснення цілеспрямованого комплексу дій та заходів щодо формування, розподілу і перерозподілу фінансових ресурсів, що здійснюється міжнародними організаціями, глобальними фондами та урядами країн у межах їх повноважень та функцій в сфері забезпечення реалізації цілей сталого розвитку.

Запропоновано класифікацію фінансових ресурсів, задіяних у сфері сталого розвитку, за рахунок включення таких ознак, як форми існування (грошові кошти, цінні папери, боргові зобов'язання, гранти, кредити, інвестиції), приналежність (власні, позикові, залучені (міжнародна фінансова допомога), джерела формування (державні, приватні, фінансові ресурси міжнародних фінансових організацій), рівень формування та використання (національні, міжнародні, світові), термін використання (короткострокові, середньострокові, довгострокові), прибутковість (філантропічні, комерційні), рівень централізації прийняття рішень (централізовані, децентралізовані), напрям використання (фінансування базових секторів сталого розвитку, фінансування глобальних суспільних благ, кліматичні фінанси), що забезпечує ідентифікацію фінансових ресурсів та можливість їх цільового спрямування на розв'язання конкретних проблем у сфері сталого розвитку.

Уточнено зміст поняття «глобальна система фінансування сталого розвитку» – сукупність взаємопов'язаних сфер, механізмів, ланок фінансових відносин між суб'єктами процесу забезпечення потреб сталого розвитку шляхом мобілізації, акумуляції, розподілу та використання фінансових ресурсів на цілі економічного зростання, соціального прогресу та охорони навколишнього середовища на національному, міжнародному та світовому рівнях.

Автором обґрунтовано конфігурацію глобальної системи фінансування сталого розвитку, що представляє сукупність взаємопов'язаних елементів національного, міжнародного і світового рівнів, що охоплює суб'єктів (країни, міжнародні фінансові організації, установи ООН, глобальні фонди) та об'єктів за сферами фінансування (соціальна, економічна, виробнича, інфраструктура, продовольча безпека, охорона довкілля, глобальні суспільні блага), що мають взаємодіяти на основі принципів синергізму, диференціації джерел фінансового забезпечення, підпорядкованості визначеним цілям сталого розвитку, ефективності, оптимальності шляхом використання економічних і адміністративних важелів управління сталим розвитком.

У дисертаційній роботі запропоновано методологічний підхід до дослідження глобальної системи фінансування сталого розвитку як самостійного напряму дослідження сталого розвитку, що передбачає визначення її домінуючих компонентів, установлення зв'язків та відносин між ними, обґрунтування особливостей фінансового забезпечення процесів соціального-економічного зростання, охорони навколишнього середовища, та охоплює сукупність теоретичних і методичних поло-

жень щодо виявлення глобальних загроз та проблем сталого розвитку, релевантності наявних обсягів фінансування програм сталого розвитку результативності досягнення цільових індикаторів, установлення чинників підвищення ефективності мобілізації та використання фінансових ресурсів з метою забезпечення глобального сталого розвитку; а також принципів дослідження (об'єктивності, системності, комплексності, дієвості, порівнянності, історизму); та послідовності аналізу процесу формування та еволюції глобальної системи фінансування сталого розвитку (визначення особливостей інституціонального забезпечення діяльності глобальних установ у сфері фінансування сталого розвитку, аналіз національних політик фінансування програм сталого розвитку країн світу, оцінка результативності національного та міждержавного фінансування базових секторів сталого розвитку, аналіз ефективності використання зовнішньої допомоги).

Визначено, що механізм функціонування глобальної системи фінансування сталого розвитку охоплює процеси мобілізації, розподілу ресурсів та їх використання (рис. 1).

Рис. 1. Механізм функціонування глобальної системи фінансування сталого розвитку*

* складено автором

Обґрунтовано, що основними видами мобілізації міжнародних ресурсів для фінансування сталого розвитку є офіційна допомога розвитку (ОДР), додаткові ресурси у вигляді податкових надходжень, позики міжнародних фінансових інститутів та установ ООН. Зобов'язання щодо виділення коштів по лінії ОДР та досягнення цільового показника 0,7% валового національного доходу (ВНД) країнам, що розвиваються, і на рівні 0,15–0,2% найменш розвиненим країнам згідно з Монте-рейським консенсусом, підтверджено багатьма розвиненими країнами світу.

Визначено, що головними принципами фінансування на світовому рівні, є принцип країнової відповідальності, партнерства та фінансування на основі розроблених національних стратегічних планів.

У другому розділі «Глобальні виміри та інституціональне забезпечення реалізації програм сталого розвитку» досліджено еволюцію глобального інституціонального забезпечення сфери фінансування сталого розвитку, механізми підвищення ефективності зовнішньої допомоги у сфері сталого розвитку, детермінанти діяльності установ ООН у сфері сталого розвитку.

На підставі виокремлення та аналізу циклів розвитку світової економіки й світової політичної системи (з 1945 р.), нормативних актів ООН (табл. 1) визначено хронологічні етапи та трансформації ключових пріоритетів політики в сфері глобального інституціонального забезпечення фінансування сталого розвитку, а саме: 1-й етап (1945–1969 рр.) – деколонізаційний, пов'язаний з переходом від оцінки можливостей збільшення обсягів фінансування до реалізації конкретних заходів щодо прискореного припливу капіталу і технічної допомоги в країни, що розвиваються. Головні напрями діяльності ООН у сфері фінансування розвитку включали фінансування технічної допомоги, поступове скорочення й усунення подвійного оподаткування, розширення міжнародної торгівлі, надання міжнародних довгострокових позик, субсидій і кредитів, міжнародної допомоги (з 1960 р. у розмірі 1 % національного доходу розвинених країн); 2-й етап (1970–1999 рр.) – еволюційний, пов'язаний з удосконаленням механізмів та інструментів передачі ресурсів країнам, що розвиваються, для фінансування розвитку на передбачуваній, гарантованій та постійній основі. Основними напрямками діяльності ООН у сфері фінансування розвитку були надання міжнародної допомоги (з 1970 р. – 0,7 % ВНД), здійснення приватних іноземних інвестицій, погашення зовнішньої заборгованості, забезпечення ресурсами урядами розвинених країн міжнародних організацій для фінансування програм розвитку, використання країнами, що розвиваються, внутрішніх джерел розвитку, фінансування науки та техніки з метою розвитку; 3-й етап (з 2000 р. – дотепер) – модернізаційний, пов'язаний з впровадженням змін у застосуванні фінансових інструментів. ООН наголошувалося на необхідності сприяння міжнародній торгівлі, вирішенні проблем заборгованості країн, що розвиваються, забезпеченні доступу бідного населення до капіталу (мікрокредитування, накопичення та пов'язаних послуг у сфері підприємницької діяльності), боротьбі з корупцією з метою більш повної мобілізації національних фінансових ресурсів, розвитку національного фінансового сектору, скороченні витрат мігрантів на здійснення міжнародних грошових переказів.

Аналіз міжнародних документів у сфері фінансування сталого розвитку та оцінка результативності міжнародних проектів співробітництва в сфері розвитку дозволили виокремити чинники підвищення ефективності зовнішньої допомоги залежно: від дій країн-реципієнтів допомоги (наявність національної стратегії розвитку, надійних національних систем закупівель; забезпечення якісного державного фінансового управління); від дій донорів (узгодженість з національними пріоритетами; використання національних систем закупівель та державного фінансового управління країн-реципієнтів допомоги; збільшення передбачуваності, стабільності, незв'язаності допомоги; зменшення фрагментації допомоги); від спільних дій донорів і країн-реципієнтів допомоги (забезпечення взаємної підзвітності, участі всіх зацікавлених сторін, упровадження управління, орієнтованого на результати).

Глобальне інституціональне забезпечення сфери фінансування сталого розвитку (1945–2015 рр.)*

Інституціональне забезпечення	Цілі та завдання	Інструменти
Резолюції ГА ООН у сфері фінансування розвитку	Розроблення шляхів і визначення заходів щодо фінансування розвитку	Загальні резолюції (40–50 рр. XX ст.)
		Специфічні резолюції (з 60-х рр. XX ст.)
Міжнародні стратегії розвитку ООН	Посилення міжнародного співробітництва у сфері розвитку, в т. ч. фінансування розвитку	1. Програма міжнародного економічного співробітництва «Декада розвитку» ООН (1961 р.) 2. Міжнародна стратегія розвитку на друге Десятиліття ООН (1970 р.) 3. Міжнародна стратегія розвитку на третє Десятиліття ООН (1981 р.) 4. Міжнародна стратегія розвитку на четверте Десятиліття розвитку ООН (1990 р.) 5. «Декларація тисячоліття ООН» (2000 р.) 6. «Перетворення нашого світу: порядок денний у сфері сталого розвитку на період до 2030 р.» (2015 р.)
Міжнародні конференції з фінансування розвитку	Підвищення ефективності міжнародного співробітництва у сфері фінансування розвитку	1. Перша Міжнародна конференція з фінансування розвитку (м. Монтеррей, Мексика, 2002 р.) 2. Друга Міжнародна конференція з фінансування розвитку для огляду ходу здійснення Монтерейського консенсусу (Доха, Катар, 2008 р.) 3. Третя Міжнародна конференція з фінансування розвитку (Аддіс-Абеба, Ефіопія, 2015 р.)
Інші інструменти ООН у сфері розвитку	Прискорення розвитку (встановлення цільових показників розвитку)	1. Цільові показники економічного розвитку (Міжнародні стратегії розвитку 60-90 рр. XX ст.) 2. Цільові показники соціально-економічного розвитку, екологічної стійкості та формування глобального партнерства з метою розвитку («Декларація тисячоліття ООН») 3. Цільові показники сталого розвитку («Перетворення нашого світу: порядок денний у сфері сталого розвитку на період до 2030 р.» з 2015 р.)

* складено автором на основі резолюцій Генеральної Асамблеї ООН

Дослідження документів ООН з питань підвищення ефективності зовнішньої допомоги розвитку дало змогу встановити трансформацію підходів у напрямі від вузької орієнтації на заходи щодо управління якістю допомоги на рівні урядів країн-реципієнтів і донорів на комплексний підхід, що враховує внесок реального співробітництва усіх зацікавлених сторін, у тому числі громадянського суспільства та приватного сектору, в досягнення ефективного розвитку загалом.

На основі аналізу діяльності програм і спеціалізованих установ ООН, а саме ПРООН, ВПП, Світового банку, ФАО, МФСР у сфері фінансування сталого розвитку визначено детермінанти їх політик, які набувають спільних і специфічних рис (табл. 2). Установлено наявність в усіх організаціях узгоджених цілей, спрямованих на досягнення сталого розвитку, зафіксовано зміну цілей у 2014 р., що було пов'язано з досягнутим прогресом у виконанні попередніх цілей, врахуванням останніх глобальних тенденцій та проблем у сфері сталого розвитку, наявність власних критеріїв оцінки ефективності діяльності щодо здійснення програм у сфері сталого розвитку та інституційної результативності, що періодично переглядаються.

Установлено, що загальними найбільшими двосторонніми донорами ПРООН, ВПП, Світового банку, ФАО, МФСР є США, Велика Британія, Японія, Німеччина, Франція, Канада, Іспанія. Спостерігається стабільний приріст внесків двосторонніх і багатосторонніх донорів в усіх організаціях (крім ПРООН), брак фінансових ресурсів

ВПП (незважаючи на збільшення добровільних внесків донорів). Визначено пріоритетність регіонів у розподілі ПРООН, ВПП, Світового банку, ФАО, МФСР допомоги на цілі сталого розвитку: усі організації спрямовують найбільшу частку допомоги до Африки, Азії та Тихоокеанського регіону, Латинської Америки та Карибського басейну.

Таблиця 2

Порівняльна характеристика діяльності програм і установ ООН у сфері фінансування сталого розвитку*

Ус-та-нова	Стратегічні цілі	Динаміка бюджету (за внесками донорів), найбільші донори	Фінансування програм сталого розвитку (за регіонами, тематичними напрямками)
ПРООН	на 2014 – 2017 рр.: 1) всеосяжне і стале зростання та розвиток; 2) зміцнення систем демократичного управління в цілях задоволення очікувань громадян; 3) зміцнення інститутів для забезпечення доступу до основних послуг; 4) гендерна рівність; 5) запобігання лих і управління ризиками; 6) швидке відновлення і повернення на шлях сталого розвитку; 7) лідерство в сфері аналітичної роботи	Зменшення внесків донорів з 2011 р. <i>Найбільші двосторонні донори:</i> Норвегія, Велика Британія, Швеція, Японія, США, Швейцарія, Нідерланди, Данія, Німеччина, Канада. <i>Найбільші багатосторонні донори:</i> Глобальний фонд боротьби зі СНІДом, туберкульозом та малярією, ГЕФ, ЄС, Багатосторонній донорський цільовий фонд.	<i>Регіони:</i> Азія та Тихоокеанський регіон (27,2%), Латинська Америка та Карибський басейн (22,7%), Африка (21,4%), Європа та СНД (7,3%). <i>Тематичні напрями:</i> підвищення відповідальності держустанов (33%), інклюзивне та стійке зростання (24,7%), демократичне врядування (15,2 %), запобігання кризам та відновлення (7,8%), стійкість до зміни клімату та стихійних лих (7,3%)
ВПП	на 2014 – 2017 рр.: 1) порятунок життя людей і захист засобів до існування у надзвичайних ситуаціях; 2) підтримка або відновлення продовольчої безпеки і раціону харчування, створення або відновлення засобів до існування у нестабільних умовах і після надзвичайних ситуацій; 3) зниження ризику і надання можливості людям, громадам і країнам задовольняти свої потреби у сфері продовольства і раціону харчування; 4) скорочення недоїдання і руйнування кола голоду, що переходить з покоління в покоління.	Збільшення внесків донорів у 2010 – 2014 рр. <i>Найбільші двосторонні донори:</i> США, Канада, Європейська комісія, Велика Британія, Японія. <i>Найбільші багатосторонні донори:</i> Центральний фонд реагування на надзвичайні ситуації ООН, Загальний гуманітарний фонд ООН, Африканський банк розвитку, Фонд міжнародного розвитку ОПЕК, Світовий банк, Союз південноамериканських націй.	<i>Регіони:</i> Африка на південь від Сахари (60%); Середній Схід та Північна Африка <i>Тематичні напрями:</i> екстрені операції, допомога на відновлення (80%)
Світовий банк (МБРР МАР)	викорінити крайню бідність, скоротити до 2030 р. до 3% частку світового злиденного населення та забезпечити добробут для всіх, збільшивши доходи 40% найбідніших жителів кожної країни	Збільшення у 2005 – 2015 рр. капіталу МБРР 32,1 до 40,2 млрд. дол. США, МАР - з 22,4 млрд. дол. США до 52,2 млрд. дол. США	<i>Регіони:</i> Африка (22%), Латинська Америка та Карибський басейн (20%). <i>Тематичні напрями:</i> державне управління, судово-правова система (22%), транспорт (16%), енергетика і промисловість (13%), охорона здоров'я, соціальна сфера (12%), фінанси (10%), водопостачання, каналізація (9%), освіта (8%), сільське, лісове господарство, рибальство – 7%, промисловість і торгівля – 5%.
ФАО	на 2014 – 2017 рр.: 1) сприяння викоріненню голоду і вирішенню проблеми відсутності продовольчої безпеки і неповноцінного харчування; 2) збільшення обсягу і підвищення якості товарів і послуг сільського, лісового, рибного господарства; 3) скорочення масштабів бідності в сільських районах; 4) підвищення рівня ефективності агропродовольчих систем; 5) підвищення стійкості засобів до існування перед загрозами і кризами.	<i>Найбільші двосторонні донори:</i> США, Японія, Німеччина, Франція, Велика Британія, Китай, Італія, Канада, Іспанія	<i>Регіони:</i> Східна та Південна Африка – 36 %; Близький Схід та Північна Африка – 30,4 %; Азія та Тихоокеанський регіон; Західна та Центральна Африка – 12 %.
МФСР	на 2016 – 2025 рр.: 1) збільшення виробничого потенціалу сільського населення шляхом розширення доступу до природних ресурсів, сільськогосподарських технологій та виробничих послуг, інклюзивних фінансових послуг, харчування; 2) збільшення переваг бідного сільського населення від участі в ринку; 3) зміцнення екологічної стійкості та стійкості до змін клімату бідного сільського населення	<i>Найбільші донори:</i> у двосторонньому спів фінансуванні - Іспанія, Нідерланди, Бельгія, Німеччина, Франція.; у багатосторонньому спів фінансуванні - фонд ОПЕК з міжнародного розвитку, Африканський банк розвитку, МБРР, Арабський фонд економічного та соціального розвитку, ВПП.	<i>Регіони:</i> Азія та Тихоокеанський регіон (33%), Східна та Південна Африка (22%), Західна та Центральна Африка (16%), Близький Схід, Північна Африка та Європа (15%), Латинська Америка та Карибський басейн (14%). <i>Тематичні напрями:</i> розробка інноваційних технологій (40%), інформаційна діяльність (32%); підтримка навчання, зміцнення потенціалу в сільських громадах (18%).

* складено автором за офіційними даними міжнародних організацій

Виокремлено специфічні риси програм і спеціалізованих установ ООН, до яких, зокрема віднесено диференціацію механізмів формування та розподілу фінансових ресурсів, багатосторонніх донорів.

У третьому розділі «Компаративні співставлення системних засад та особливостей фінансування сталого розвитку країн, що розвиваються» досліджено політики країн, що розвиваються, у сфері досягнення Цілей розвитку тисячоліття, проведено аналіз міждержавного фінансування сталого розвитку країн, що розвиваються, розроблено стратегічні напрями удосконалення процесів мобілізації та використання фінансових ресурсів на цілі сталого розвитку в країнах, що розвиваються.

Проведений аналіз результатів виконання ЦРТ країнами, що розвиваються, (1990–2015 рр.) дозволив встановити значний прогрес у зменшенні частки населення з доходом менше 1,25 дол. США (у 2,6 раза), охопленні початковою освітою (у 1,1 раза), скороченні дитячої та материнської смертності (у 2 рази), зменшенні частки ВІЛ-інфікованого населення (у 2 рази), збільшенні частки населення, яке використовує покращені джерела питної води (у 1,3 раза), санітарно-технічні засоби (у 1,4 раза). У той же час ЦРТ щодо забезпечення екологічної стійкості (зменшення втрат земельних площ, вкритих лісом, скорочення викидів двоокису вуглецю) не виконано більшістю країн.

За результатами аналізу державного фінансування базових секторів сталого розвитку встановлено, що у сферу освіти і охорони здоров'я спрямовується майже 80 % загальних видатків на базові сектори. Фіксується збільшення підтримки сектору охорони навколишнього середовища у 1,4 раза, освіти, соціального захисту – у 1,1 раза; незначне зростання фінансування сектору охорони здоров'я (на 1,3 %), водопостачання, санітарії та гігієни (на 3%); зменшення фінансування сільськогосподарського сектору в 1,1 раза.

Обґрунтовано, що недостатність державного фінансування базових секторів сталого розвитку країн, що розвиваються, призводить до невиконання цільових показників, установлених на міжнародному та регіональному рівнях: у секторі соціального захисту (88,2 %), сільського господарства (72 %), водопостачання, санітарії та гігієни (69 %), охорони здоров'я (49,3 %), освіти (27 %) (табл. 3).

Таблиця 3

Показники державного фінансування базових секторів сталого розвитку за групами країн, що розвиваються, у 2012–2014 рр. (середнє значення)*

Сектор	Цільовий показник	Державне фінансування						Загальне державне фінансування країн, що розвиваються	
		Найменш розвинені країни		Країни з доходом нижче середнього		Країни з доходом вище середнього			
		% вид.	% ВВП	% вид.	% ВВП	% вид.	% ВВП	% вид.	% ВВП
Сільське господарство	10% державних видатків	3,9	0,98	2,94	1,09	1,56	0,44	2,8	0,8
Водопостачання, санітарія та гігієна	0,5 - 1% ВВП	0,73	0,19	1,63	0,49	1,3	0,26	1,2	0,3
Охорона здоров'я	15% державних видатків – для країн Африки; 12% - для інших країн	5,48	1,38	7,99	2,79	9,33	2,55	7,6	2,2
Соціальний захист	4,5% ВВП	1,04	0,28	2,5	0,76	2,03	0,56	1,9	0,5
Освіта	15 - 20% державних видатків; 4 - 6% ВВП	14,6	3,64	14,5	4,9	14,8	4,3	14,6	4,3

* складено автором за даними Government Spending Watch (URL: <http://www.governmentspendingwatch.org/>)

Визначено причини низького рівня мобілізації національних фінансових ресурсів та неефективного використання державних видатків на цілі сталого розвитку, а саме: ухилення від податків і незаконний відтік фінансових ресурсів, недо-

статня прозорість процесів формування бюджетів, невиконання запланованих показників виділення бюджетних коштів, неефективний розподіл державних видатків, високий рівень корупції, низька якість державного управління.

На підставі розробленого науково-методичного підходу щодо оцінки міждержавного фінансування сталого розвитку країн, що розвиваються, який охоплює п'ять етапів аналізу: 1) аналіз показників надання ОДР країнами – членами КСР ОЕСР (за донорами, групами країн-реципієнтів, секторами); 2) оцінка виконання зобов'язань з надання ОДР країнами-членами КСР ОЕСР (за встановленим цільовим показником 0,7% ВНД розвинених країн); 3) визначення сукупних обсягів фінансування сталого розвитку країн, що розвиваються, з джерел державних видатків і міждержавної допомоги за базовими секторами сталого розвитку та групами країн за рівнем доходу; 4) оцінка виконання встановлених цільових показників фінансування на міжнародному і регіональному рівнях (за базовими секторами сталого розвитку); 5) аналіз ефективності зовнішньої допомоги, встановлено головні тенденції його здійснення, а саме: поступове збільшення країнами-членами КСР ОЕСР обсягів ОДР (рис. 2), існування пікових періодів, які пов'язані з завершенням реалізації інфраструктурних проектів; заморожування на рівні 2009–2010 рр. допомоги країнам з доходом вище середнього.

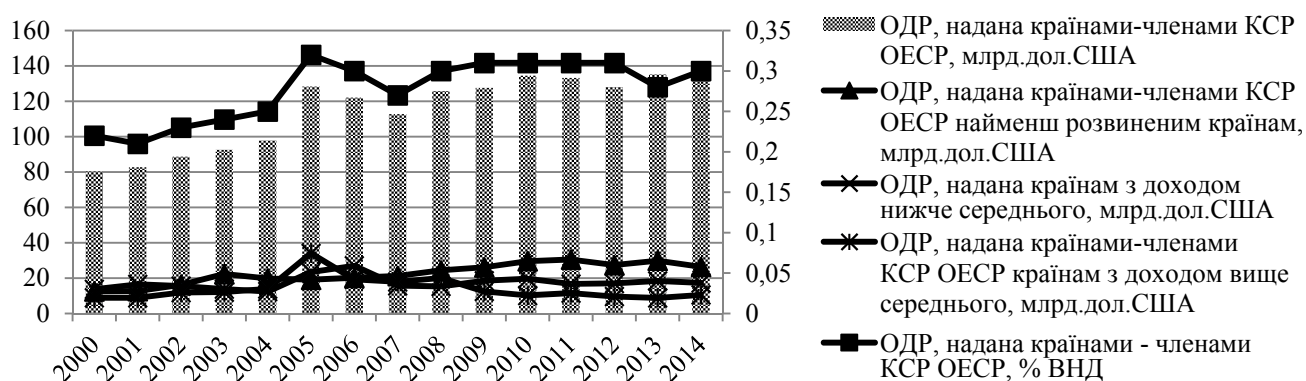

Рис. 2. Динаміка показників офіційної допомоги розвитку, наданої країнами-членами КСР ОЕСР

* складено автором за даними OECD.Stat (URL: <http://stats.oecd.org>)

Фіксується зміщення пріоритетів країн-членів КСР ОЕСР у наданні ОДР за групами країн: збільшення частки наданої допомоги найменш розвиненим країнам (з 36% у 2000 р. до 46,6% у 2014 р.) та країнам з низьким доходом (з 2,2% до 4,2%), зменшення – країнам з доходом нижче середнього (з 38% до 30,6%), з доходом вище середнього (з 24,8% до 18,5%).

Установлено невиконання зобов'язань з надання ОДР країнами-членами КСР ОЕСР за цільовим показником 0,7% ВНД: розрив між запланованим донорами до надання та фактичним отриманим обсягом ОДР в 2014 р. становив 57,2%. З 30-ти членів КСР ОЕСР тільки Норвегія виконує усі зобов'язання з надання ОДР (обсяг на рівні 1% ВНД, 100% незв'язаність). Спостерігається різноспрямованість тенденцій у міждержавному фінансуванні базових секторів сталого розвитку країн, що розвиваються: зменшення фінансування сектору соціального захисту (у 1,5 раза), сільського господарства, водопостачання, санітарії та гігієни, освіти (у 1,1 раза), збільшення фінансування довілля (у 1,02 раза). Загалом невиконання цільових показників, установлених

на міжнародному та регіональному рівнях, досягає у секторі сільського господарства – 52%, охорони здоров'я – 35,3 %, соціального захисту – 84,4 %, освіти – 18 %.

Установлено нерівномірність прогресу в підвищенні ефективності зовнішньої допомоги розвитку, яка полягає, з одного боку, у виконанні зобов'язань країн щодо доступності інформації про співпрацю, посиленні передбачуваності співпраці, включенні допомоги в бюджет, підконтрольний парламенту, взаємній підзвітності акторів, гендерній рівності й посиленні впливу жінок, з іншого боку, у відсутності прогресу в зміцненні й використанні інститутів країн, що розвиваються (через неналежну якість систем), збереженні значних обсягів зв'язаної допомоги країнам-реципієнтам (2013 р. – 83 %).

Обґрунтовано стратегічні напрями удосконалення мобілізації та використання фінансових ресурсів на цілі сталого розвитку в країнах, що розвиваються, а саме: підвищення ефективності мобілізації державних фінансових ресурсів на цілі сталого розвитку (зміцнення потенціалу національних систем оподаткування, протидія незаконним фінансовим потокам, забезпечення підзвітності урядів і відкритості державних даних), використання державних видатків (підвищення ефективності врядування державного сектору та інституційного потенціалу, використання економічних та організаційних методів управління державними видатками), зростання ефективності використання отриманої зовнішньої допомоги країнами-реципієнтами (удосконалення системи розробки політик та стратегій, посилення підзвітності урядів щодо співпраці у сфері сприяння розвитку, підвищення якості систем управління державними фінансами) та країнами-донорами (забезпечення узгодженості з національними пріоритетами країн-реципієнтів і координації допомоги, використання національних систем постачання та державного фінансового управління, збільшення передбачуваності, стабільності, незв'язаності допомоги).

Доведено, що підвищення ефективності мобілізації державних фінансових ресурсів, використання державних видатків на цілі сталого розвитку повинно базуватися: на загальних принципах оподаткування (законності, недискримінації, економічного обґрунтування, фіскальної достатності, соціальної справедливості, стабільності, рівномірності та зручності сплати, єдиного підходу до встановлення податків та зборів); Вольфсбергських принципах (пріоритетні напрями політики банків та основні елементи механізмів запобігання використанню банківської системи для легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом); принципах Групи розробки фінансових заходів щодо боротьби з відмиванням грошей (ФАТФ) (вимоги для всіх країн в розробленні ефективної системи запобігання та протидії відмиванню грошей та заходи, які країни повинні застосовувати в кримінальному судочинстві і правових системах, попереджувальні заходи, що вживаються фінансовими організаціями, заходи співробітництва з іншими країнами); принципах прозорості та підзвітності бюджету (попереднє санкціонування, єдність, повнота, періодичність).

У четвертому розділі «Національні політики фінансування програм сталого розвитку високорозвинених країн» здійснено оцінку результатів виконання ЦРТ окремими розвиненими країнами світу, проведено аналіз національних політик окремих розвинених країн у сфері надання зовнішньої допомоги на цілі сталого розвитку, обґрунтовано концептуальні засади удосконалення міжнародного фінансування сталого розвитку.

Аналіз виконання ЦРТ США, Японією та країнами ЄС дав змогу встановити значний прогрес у розширенні прав і можливостей жінок, скороченні дитячої смертності (утім, завдання виконано не в повному обсязі), забезпеченні екологіч-

ної стійкості. Поряд з цим не досягнуто цілі та завдання щодо забезпечення повної, продуктивної зайнятості та гідної роботи для всіх, загальної початкової освіти, поліпшення охорони материнства, боротьби з ВІЛ/СНІДом і туберкульозом, лише частково виконано цілі щодо формування глобального партнерства з метою розвитку, збільшено чисті обсяги ОДР найменш розвинених країн при одночасному зменшенні сукупного чистого обсягу офіційної допомоги.

Визначено, що найбільша частка бюджетних коштів спрямована до сектору соціального захисту (країни ЄС (39%), Японія (30%), США (22%)) та охорони здоров'я (ЄС (14,6%), США (10%)). Усі країни збільшують державні видатки на підтримку сектору соціального захисту (у 1,1 раза), охорони здоров'я (у 1,1–1,5 раза).

Аналіз надання США, Японією та країнами ЄС зовнішньої допомоги на цілі сталого розвитку дозволив установити наявність у всіх країнах стратегічних пріоритетів і політик, що визначаються не тільки загально визначеними на світовому рівні завданнями у сфері фінансування сталого розвитку, але й власними політичними та економічними цілями; існування у всіх країнах власної організаційної структури управління зовнішньою допомогою. Протягом 2000–2014 рр. обсяги допомоги США країнам, що розвиваються, збільшилися в 2,5 раза, ЄС – у 1,7 раза при одночасному зменшенні обсягів фінансування Японією (у 1,2 раза). Пріоритетними регіонами у розподілі країнами-донорами ресурсів, спрямованих на фінансування програм сталого розвитку, для США та Японії є Азія (53% допомоги в 2014 рр.), для ЄС – Африка (47% загального обсягу ОДР, наданої Європейською комісією, і 38% допомоги, наданої десятима найбільшими донорами з країн ЄС). Найбільша частка фінансових ресурсів США, ЄС і Японії протягом 2000–2014 рр. була спрямована до Іраку, Афганістану, В'єтнаму, Пакистану, Конго, Ефіопії, Танзанії. Найбільша частка ОДР протягом 2000–2014 рр. спрямована США до сектору охорони здоров'я, ЄС – до сектору освіти, Японії – до сектору водопостачання, санітарії та гігієни.

Установлено, що найвищі показники якості ОДР протягом 2004–2013 рр. демонструє США (100%), найнижчі – Японія, частка грантів якої у загальному обсязі ОДР становила усього 51%, грант-елемент – 87,8%. Інша ситуація спостерігається у підвищенні ефективності допомоги, зокрема у наданні незв'язаної допомоги. Так, найбільша частка незв'язаної допомоги була надана протягом 2005–2013 рр. Японією, найнижча – США. Поряд з цим спостерігається зниження Японією частки незв'язаної допомоги протягом 2006–2013 рр., збільшення – США протягом 2011–2013 рр.

З метою визначення залежності рівня результативності виконання завдань ЦРТ країнами, що розвиваються, від рівня фінансування програм сталого розвитку автором розроблено Індикатор результативності виконання завдань ЦРТ, який базується на соціально-економічних і екологічних показниках, та Індикатор глобального фінансування сталого розвитку як середня величина трьох синтезованих показників, що характеризують рівень національного, міжнародного та світового фінансування сталого розвитку, та визначаються на основі даних щодо здійснення державних видатків на фінансування базових секторів сталого розвитку, залучення інвестицій, надання ОДР, кредитів, приватних трансфертів, грантів глобальних фондів. Індикатор результативності виконання завдань ЦРТ буде мати вигляд:

$$I_{MDG\ performance} = \sqrt[3]{I_{EG} \cdot I_{SP} \cdot I_{ES}}, \quad (1)$$

де $I_{MDG\ performance}$ – індикатор результативності виконання завдань ЦРТ; I_{EG} – інтегральний показник економічного зростання; I_{SP} – інтегральний показник соціального прогресу; I_{ES} – інтегральний показник екологічної стійкості.

Для розрахунку запропонованого Індикатору результативності виконання завдань ЦРТ використано показники, які є не тільки не однорідними, але й поділяються на стимулятори (показники, які повинні прагнути до збільшення) та дестимулятори (показники, які повинні прагнути до зменшення). З метою приведення їх у порівняний вид використано бальний метод. Рівень виконання кожного показника оцінено за шкалою від 0 до 10 балів відповідно до визначених завдань ЦРТ. Розрахунок Індикатора результативності виконання завдань ЦРТ країнами, що розвиваються, представлено в табл. 4.

Таблиця 4

Розрахунок Індикатора результативності виконання завдань ЦРТ країнами, що розвиваються*

Інтегральний показник	Коефіцієнт (аналітичний показник)	Цільовий (плановий) показник, інтерпретація значень	Найменш розвинені країни		Бали	Країни з доходом нижче середнього		Країни з доходом вище середнього			
			Факт. показник	Бали		Факт. показник	Бали	Факт. показник	Бали		
Показник економічного зростання (I_{EG})	Коефіцієнт зростання ВВП на душу населення	Зростання ВВП на душу населення	1990р.	307,7	3	1990р.	474,7	4	1990р.	1308,2	6
			2014р.	1002,5		2014р.	2072,7		2014р.	8697,0	
			Відх.,%	226		Відх.,%	337		Відх.,%	565	
					3			4			6
Інтегральний показник соціального прогресу (I_{SP})	Коефіцієнт забезпечення початкової освіти (R_{ed})	97%	1990р.	52,5	8	1990р.	77,5	9	1990р.	93,7	9
			2014р.	81,5		2014р.	87,7		2014р.	94,8	
	Коефіцієнт дитячої смертності (R_{im})	Зменшення на 2/3 (67%)	1990р.	176	8	1990р.	119,3	8	1990р.	53,4	9
			2014р.	75,676		2014р.	54,5		2014р.	19,2	
			Відх.,%	-57		Відх.,%	-54		Відх.,%	-64	
	Коефіцієнт материнської смертності (R_{mm})	Зменшення на 3/4 (75%)	1990р.	903	6	1990р.	538	6	1990р.	101	7
			2014р.	451		2014р.	260		2014р.	42	
			Відх.,%	-50		Відх.,%	-52		Відх.,%	-58	
	Коефіцієнт захворювань (R_d)	Зменшення (зупинення) поширення	1990р.	1,63	1 ¹	2000р.	279	1	2000р.	111	2
			2014р.	1,935		2014р.	232		2014р.	82	
			Відх.,%	19		Відх.,%	-17		Відх.,%	-26	
						4,4			4,6		
Інтегральний показник екологічної стійкості (I_{ES})	Коефіцієнт покриття земельних площ лісами (C_{lef})	Збільшення покриття земельних площ лісами	1990р.	30,6	1 ¹	1990р.	28,7	1 ¹	1990р.	35,1	1 ¹
			2014р.	26,9		2014р.	25,6		2014р.	34,77	
			Відх.,%	-12		Відх.,%	-11		Відх.,%	-1	
Інтегральний показник екологічної стійкості (I_{ES})	Коефіцієнт викидів двоокису вуглецю (C_{cde})	Скорочення темпів викидів	1990р.	0,15	1 ¹	1990р.	1,0	1 ¹	1990р.	3,5	1 ¹
			2014р.	0,31		2014р.	1,47		2014р.	6,6	
	Коефіцієнт використання населенням покращених джерел питної води (C_{dw})	Скорочення вдвічі частки населення, що не використовує покращені джерела питної води	1990р.	49,6 ²	3	1990р.	30,5 ²	6	1990р.	24 ²	7
			2014р.	32 ²		2014р.	11,5 ²		2014р.	5 ²	
	Коефіцієнт використання населенням покращених санітарно-технічних засобів (C_{st})	Скорочення частки населення, що не використовує покращені санітарно-технічні засоби	1990р.	80,7 ³	2	1990р.	71 ³	6	1990р.	41 ³	10
			2014р.	63,7 ³		2014р.	48,4 ³		2014р.	20 ³	
					1,6			2,4			2,9
Індикатор результативності виконання завдань ЦРТ ($I_{MDG\ performance}$)					3			4			5

* розрахунки автора

** примітки: ¹ - індикатор приймається рівним одиниці за умови невиконання показника; ² - частка населення, що не використовує покращені джерела питної води; ³ - частка населення, що не використовує покращені санітарно-технічні засоби

Індикатор глобального фінансування сталого розвитку пропонується розраховувати за формулою:

$$I_{GFSD} = \frac{I_{NFSD} + I_{IFSD} + I_{WFSD}}{N_p}, \quad (2)$$

де I_{GFSD} – індикатор глобального фінансування сталого розвитку; I_{NFSD} – інтегральний показник національного фінансування сталого розвитку; I_{WFSD} – інтегральний показник світового міжнародного фінансування сталого розвитку; N_p – кількість населення у певній країні (групі країн).

Розрахунок Індикатора глобального фінансування сталого розвитку країн, що розвиваються, представлено в табл. 5.

Таблиця 5

Розрахунок Індикатора глобального фінансування сталого розвитку*

Інтегральний показник	Аналітичний показник	Найменш розвинені країни	Країни з доходом нижче середнього	Країни з доходом вище середнього
Інтегральний показник національного фінансування сталого розвитку (I_{NFSD})	Державні видатки на фінансування сталого розвитку, млрд. дол. США (GE_{sd})	66,8	597,5	1898,4
	Національні кредити, млрд. дол. США (NL_{sd})	300,73	3567,52	26246
		367,53	4255,02	28144,4
Інтегральний показник міжнародного фінансування сталого розвитку (I_{IFSD})	Офіційна допомога розвитку, млрд. дол. США (ODA)	43,9	50,9	16,9
	Міжнародні приватні трансферти, млрд. дол. США (IP_{sd})	36,2	271,1	123,7
	Міжнародні інвестиції, млрд. дол. США (II_{sd})	27,6	121,4	538,7
		107,7	443,4	678,3
Індикатор глобального фінансування сталого розвитку (I_{GFSD})	Загальний обсяг глобального фінансування сталого розвитку, млрд. дол. США	475,23	4698,06	28822,7
	Кількість населення, млн. осіб	934,2	292,7	254,1
	Обсяг глобального фінансування сталого розвитку на душу населення, дол. США	509	1605	11343

* розрахунки автора

Застосування зазначених індикаторів дозволяє встановити рівень залежності результативності виконання завдань ЦРТ країнами, що розвиваються, від рівня глобального фінансування програм сталого розвитку, визначити пріоритети фінансування країн (груп країн) та підвищити ефективність прийняття управлінських рішень при виборі напрямів, механізмів та інструментів фінансування програм сталого розвитку.

За даними розробленої матриці залежності рівня результативності виконання завдань ЦРТ країнами, що розвиваються, від рівня глобального фінансування програм сталого розвитку встановлено, що найменш розвинені країни мають найбільшу залежність, країни з доходом вище середнього – найменшу (рис. 3).

На підставі аналізу міжнародного фінансування сталого розвитку обґрунтовано заходи щодо його удосконалення, які включають: підвищення ефективності процесів формування і розподілу міжнародних фінансових ресурсів та зовнішньої допомоги, удосконалення інформаційного забезпечення.

Визначено необхідність приєднання розвинених країн і країн з трансформаційною економікою до міжнародних ініціатив з інноваційного фінансування сталого розвитку, зокрема до ініціативи зі стягнення з міжнародної авіаіндустрії зборів солідарності, міжнародного фінансового механізму для програми імунізації, механізмів авансових ринкових зобов'язань та списання заборгованості на охорону здоров'я, введення глобальних податків на валютні та фінансові операції. Це

дозволить залучити стабільні та передбачувані обсяги міжнародних фінансових ресурсів і спрямувати їх на забезпечення базових потреб країн, що розвиваються. Наголошено на необхідності збільшення обсягу грошових надходжень від емігрантів як важливого і найстабільнішого джерела зовнішнього фінансування сталого розвитку країн, що розвиваються, за рахунок скорочення витрат на здійснення міжнародних грошових переказів, розширення доступу до фінансових послуг одержувачів переказів.

		Рівень глобального фінансування сталого розвитку країн, що розвиваються, згідно з I _{GFS} D						
Значення показника		Дуже низький (I _{GFS} D <1000 дол. США на душу населення)	Низький (I _{GFS} D <2000 - 4000 дол. США на душу населення)	Середній (I _{GFS} D <5000 - 6000 дол. США на душу населення)	Високий (I _{GFS} D <7000 - 8000 дол. США на душу населення)	Дуже високий (I _{GFS} D <9000 - 10000 дол. США на душу населення)		
Рівень результативності виконання завдань ЦРТ країнами, що розвиваються, згідно з I _{MDG} performance	Нульовий (0)	x	x	x	x	x	Групи країн за рівнем доходу	
	Дуже низький	1	x	x	x	x		x
		2	x	x	x	x		x
	Низький	3	Найменш розвинені країни	x	x	x		x
		4	x	Країни з доходом нижче середнього	x	x		x
	Середній	5	x	x	x	x		Країни з доходом вище середнього
		6	x	x	x	x		x
	Високий	7	x	x	x	x		x
		8	x	x	x	x		x
		9	x	x	x	x		x
Дуже високий (10)	x	x	x	x	x			

Рис.3. Матриця залежності рівня результативності виконання завдань ЦРТ країнами, що розвиваються, від рівня глобального фінансування програм сталого розвитку*

* складено автором

Запропоновано заходи щодо підвищення ефективності розподілу міжнародних фінансових ресурсів на цілі сталого розвитку шляхом реформування розподілу ОДР за групами країн (надання допомоги найменш розвиненим країнам і тим, що не мають виходу до моря, малим острівним державам) та секторами (підтримка базових секторів сталого розвитку та забезпечення глобальних суспільних благ). Обґрунтовано стратегічні заходи щодо підвищення якості офіційної допомоги розвитку (шляхом надання допомоги найменш розвиненим країнам у вигляді грантів, країнам з доходом нижче та вище середнього – у вигляді пільгових кредитів), посилення передбачуваності, збільшення незв'язаності, посилення координації, взаємної підзвітності донорів і країн-реципієнтів, зменшення фрагментації зовнішньої допомоги.

Для підвищення ефективності інформаційного забезпечення міжнародного фінансування сталого розвитку обґрунтовано необхідність створення єдиної міжнародної бази даних з повною інформацією в розрізі кожної країни-реципієнта зовнішньої допомоги за весь період її співробітництва з донорами (сектор (підсектор), на підтримку та розвиток якого спрямовані міжнародні фінансові ресурси; програми та проекти, на реалізацію яких виділені міжнародні фінансові ресурси із зазначенням конкретних даних (донор; період здійснення програми та проекту; умови надання міжнародних фінансових ресурсів; фінансові інструменти (гранти, кредити); обсяги фінансування; рівень освоєння виділених фінансових ресурсів; кредитна історія (інформація про надані кредити та дисципліну їх погашення), результати програми та проекту)).

У п'ятому розділі «Удосконалення механізмів фінансування сталого розвитку України» проаналізовано політики України у сфері сталого розвитку, здійснено оцінку ефективності взаємодії України з міжнародними інститутами та установами ООН у сфері сталого розвитку, обґрунтовано напрями удосконалення процесів залучення та використання фінансових ресурсів на цілі сталого розвитку України.

Станом на 01.05.2017 р. в Україні відсутня розроблена та ухвалена на національному законодавчому рівні концепція сталого розвитку, що призводить до безсистемності та недостатньої узгодженості заходів у сфері сталого розвитку. Поряд з цим існує потужна база нормативно-правового забезпечення політик у сфері сталого розвитку, що охоплює стратегії та програми, спрямовані на подолання бідності, стабілізацію і поліпшення стану навколишнього середовища, впровадження європейських стандартів життя та вихід України на провідні позиції в світі, а саме: «Концепція сталого розвитку населених пунктів» (1999 р.), «Концепція національної екологічної політики України на період до 2020 р.» (2007 р.), «Основні засади (стратегія) державної екологічної політики України на період до 2020 р.» (2010 р.), «Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020» (2015 р.); «Стратегія подолання бідності» (2016 р.).

Аналіз досягнення Україною ЦРТ дав змогу встановити виконання завдань щодо подолання бідності, забезпечення якісної освіти впродовж життя, скорочення дитячої смертності. Україною не виконано ЦРТ щодо забезпечення гендерної рівності, поліпшення здоров'я матерів, обмеження поширення ВІЛ-інфекції/СНІДу та туберкульозу і започаткування тенденції до скорочення їх масштабів, забезпечення сталого розвитку довкілля.

Протягом 2004–2015 рр. відбулося зменшення частки державних видатків (в % від ВВП) на підтримку і розвиток сільського господарства (у 3,2 раза), на охорону довкілля (у 1,5 раза), охорону здоров'я (у 1,2 раза), освіти (у 1,1 раза) та збільшення частки бюджетних асигнувань, спрямованих до сектору соціального захисту (у 1,1 раза).

Виявлено невідповідність показників державного фінансування базових секторів сталого розвитку цільовим показникам, встановленим на міжнародному рівні: невиконання протягом 2004–2015 рр. становило в середньому в секторі сільського господарства – 77 %, охорони здоров'я – 23 %, соціального захисту – 27 %, освіти – 1,5 %.

Аналіз офіційних статистичних і аналітичних даних відомств і центральних органів влади України дозволив визначити такі проблеми у державному фінансуванні сталого розвитку: брак коштів у сфері фінансування сектору охорони здоров'я, освіти; неефективне управління та використання ресурсів у секторі охорони здоров'я та навколишнього середовища, соціального захисту, науки, освіти і куль-

тури, через бюджетні порушення, пов'язані з плануванням, використанням бюджетних коштів без належних нормативно-правових підстав, використанням коштів з порушенням чинного законодавства, тривалим утриманням коштів без використання на реєстраційних рахунках розпорядників бюджетних коштів та на поточних рахунках підвідомчих організацій, невикористанням фінансування з державного бюджету, поверненням коштів до бюджету внаслідок неефективного управління, необґрунтованими управлінськими рішеннями, відсутністю обґрунтованого прогнозування і планування.

Спостерігається тенденція збільшення усіма міжнародними організаціями бюджетів фінансування програм сталого розвитку в Україні: зобов'язань ЄС щодо надання ОДР (у 1,8 раза протягом 2007–2014 рр.); зарезервованих позик МБРР (у 1,4 раза протягом 2001–2016 рр.); бюджету проектів ПРООН (у 4,1 раза протягом 2012–2016 рр.); бюджету операцій ВПП (у 8 разів протягом 2014–2016 рр.). Збільшення бюджетів фінансування міжнародними організаціями пов'язано з посиленням їх співробітництва з Україною у сфері сталого економічного зростання та подолання бідності, соціального розвитку, навколишнього середовища та зміни клімату, підтримкою прагнення України до інтеграції з ЄС, виділенням додаткових коштів для надання допомоги населенню країни, яке постраждало від збройного конфлікту на сході країни.

Виявлено низький рівень освоєння Україною ресурсів, виділених міжнародними організаціями на фінансування програм сталого розвитку. Так, частка освоєних фінансових ресурсів, виділених ЄС у вигляді грантової допомоги протягом 2007–2014 рр., становила в середньому 81,5 %, частка освоєних кредитних ресурсів, зарезервованих ЄС у 2014–2015 рр. – 65 %; частка освоєних кредитних ресурсів МБРР у 2001–2016 рр. – 67%; частка освоєних грантів ПРООН у 2012–2016 рр. – 71 %, що пов'язано з невиконанням Україною умов, визначених міжнародними організаціями щодо виділення фінансових ресурсів, неефективними управлінськими рішеннями, участю декількох урядових відомств, що ускладнює процес реалізації проектів.

Визначено пріоритетність секторів і тематичних напрямів у фінансуванні міжнародними організаціями програм сталого розвитку в Україні. Так, найбільша частка ресурсів ЄС (2008–2014 рр.) була спрямована на фінансування економічної та соціальної інфраструктури (36 % і 28 %); Світового банку (2011–2016 рр.) – на інфраструктурні послуги для розвитку (25,9 %), міську інфраструктуру та надання послуг (17,6 %), розвиток фінансового сектора (8,5%), системи соціального захисту (7,9 %), адаптацію до зміни клімату (7,4 %); ПРООН (2012–2016 рр.) – на демократичне врядування (50 %), інклюзивне та стале зростання (20%), відповідальність держустанов (20 %).

Обґрунтовано напрями удосконалення управління національними та міжнародними фінансовими ресурсами, спрямованими на досягнення цілей сталого розвитку в Україні, серед яких заходи щодо підвищення ефективності мобілізації фінансових ресурсів та їх використання, у тому числі протидія незаконним фінансовим потокам з України та тіншовій економічній діяльності. У роботі наголошено на необхідності чіткої реалізації Конвенції ООН проти корупції, встановленні й заохоченні на державному рівні ефективних видів практики, спрямованих на запобігання корупції, оцінки відповідних правових інструментів й адміністративних заходів з метою визначення їхньої адекватності, взаємодії з відповідними міжнародними й регіональними організаціями в розробленні заходів щодо запо-

бігання корупції, зміцненні активної участі громадянського суспільства, неурядових громадських організацій шляхом посилення прозорості й сприяння залученню населення до процесів прийняття рішень, забезпечення ефективного доступу до інформації, посиленні контрольних заходів органами Державної аудиторської служби України, яка реалізує державну політику у сфері державного фінансового контролю, спрямованого на оцінку ефективного, законного, цільового, результативного використання та збереження державних фінансових ресурсів, необоротних та інших активів, досягнення економії бюджетних коштів.

Обґрунтовано необхідність підвищення ефективності управління державними видатками, спрямованими на підтримку і розвиток базових секторів сталого розвитку України шляхом здійснення обґрунтованого прогнозування і планування, забезпечення результативного і цільового використання бюджетних коштів, справедливого розподілу між секторами, оцінки ефективності видатків бюджету, ефективного контролю за дотриманням бюджетного законодавства, доступу громадського суспільства до інформації, що стосується державного фінансування програм сталого розвитку.

Визначено основні заходи щодо зростання ефективності використання коштів, наданих Україні міжнародними організаціями з метою активізації зусиль у досягненні сталого розвитку, а саме: розвиток інституціональної взаємодії, удосконалення управління кадровими ресурсами в сфері отримання міжнародної допомоги на цілі сталого розвитку, координації міжнародної допомоги. Запропоновано встановлення на законодавчому рівні заходів щодо проведення Департаментом координації міжнародних програм Міністерства економічного розвитку і торгівлі України оцінки результатів використання міжнародних фінансових ресурсів, що дозволить проводити комплексну роботу з залучення, використання, моніторингу та оцінки міжнародної технічної допомоги та сприятиме прийняттю контрольних оперативних і стратегічних управлінських рішень у сфері фінансування сталого розвитку.

Запропоновано напрями удосконалення електронної бази щодо отриманої міжнародної допомоги, національного статистичного управління. Для посилення інформаційної функції електронної бази даних щодо допомоги у розвитку України, створеної у 2014 р., необхідним є її доповнення такими елементами: етапи реалізації проекту (програми); поетапна оцінка стану реалізації проекту (програми); причини виникнення проблем в реалізації проекту (програми); сума освоєних міжнародних фінансових ресурсів; результати реалізації проекту (програми) відповідно до визначених на початку кількісних та/або якісних критеріїв; конкретний вплив проекту (програми) на розвиток відповідної галузі або регіону. Це дозволить забезпечити прозорість та підзвітність уряду, покращити урядовий та громадський контроль, що, у свою чергу, сприятиме підвищенню ефективності використання міжнародних фінансових ресурсів на цілі сталого розвитку в Україні.

З метою оцінки прогресу в сфері отримання міжнародної допомоги Україною доцільним є здійснення державного статистичного спостереження щодо залучення та використання міжнародних фінансових ресурсів на цілі сталого розвитку по країні загалом, в розрізі учасників проектів (програм), що реалізуються за допомогою міжнародних фінансових ресурсів (донорів, бенефіціарів, реципієнтів, виконавців), в розрізі реформ, що здійснюються в Україні відповідно до «Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020». Якісні та своєчасні статистичні дані про залу-

чення та використання міжнародної допомоги на реалізацію економічних, соціальних і екологічних проєктів (програм) дозволять удосконалити державне управління та ухвалювати виважені, науково обґрунтовані рішення щодо забезпечення сталого розвитку України.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано концептуальне вирішення наукової проблеми формування глобальної системи фінансування сталого розвитку. Дослідження дозволило зробити такі висновки теоретико-методологічного та науково-практичного спрямування:

1. У результаті дослідження виділено ключові глобальні виклики сталого розвитку, які вимагають колективної відповіді світового співтовариства на глобальному рівні: наявність великої кількості злиденного та голодуючого населення в країнах, що розвиваються, посилення нерівності всередині країн та між ними, глобальні загрози здоров'ю людей (поширення інфекційних хвороб), деградація навколишнього середовища, виснаження природних ресурсів, зміна клімату.

На основі аналізу наявних теоретичних підходів до трактування поняття сталого розвитку, використання концептуальних настанов ООН щодо визначення елементів успіху та цілей в досягненні сталого розвитку (гідне життя людей, процвітання людей, планета, правосуддя, партнерства) концептуальна сутність сталого розвитку визначається як процес, що характеризується спрямованістю на захист інтересів людства в сучасному та майбутньому світі та передбачає взаємодію економічного зростання, соціального розвитку та захисту довкілля з метою задоволення наявних потреб, а також майбутніх поколінь на основі глобального партнерства та співробітництва.

2. У результаті науково-теоретичного аналізу загальної фінансової термінології систематизовано та розвинуто генезис понятійно-категоріального апарату фінансування сталого розвитку на перетині концепцій управління соціально-економічним розвитком, фінансами держави і міжнародних організацій через уточнення змісту понять «глобальна система фінансування сталого розвитку», «глобальна фінансова політика у сфері сталого розвитку». Удосконалено класифікацію фінансових ресурсів, задіяних у сфері сталого розвитку (включено такі ознаки, як форми існування, приналежність, джерела формування, рівень формування та використання, термін використання, прибутковість, рівень централізації прийняття рішень, а також напрям використання (фінансування глобальних суспільних благ, фінансування базових секторів сталого розвитку, кліматичні фінанси), що забезпечує ідентифікацію фінансових ресурсів та можливість їхнього цільового спрямування на розв'язання конкретних проблем у сфері сталого розвитку.

3. Обґрунтовано конфігурацію глобальної системи фінансування сталого розвитку як сукупність взаємопов'язаних елементів національного, міжнародного і світового рівнів: суб'єктів (країни, міжнародні фінансові організації, установи ООН, глобальні фонди) та об'єктів за сферами фінансування (соціальна, економічна, виробнича, інфраструктура, продовольча безпека, охорона довкілля, глобальні суспільні блага), що мають взаємодіяти на основі принципів синергізму, диференціації джерел фінансового забезпечення, підпорядкованості визначеним цілям сталого розвитку, ефективності, оптимальності шляхом використання економіч-

них і адміністративних важелів управління сталим розвитком. Це дало змогу встановити механізми взаємодії цих елементів з метою управління ефективністю мобілізації та результативності використання національних і міжнародних фінансових ресурсів для забезпечення сталого розвитку в глобальному масштабі.

4. Розроблено методологічний підхід до дослідження глобальної системи фінансування сталого розвитку як самостійного напрямку дослідження сталого розвитку, що базується на визначенні її компонентів, встановленні зв'язків та відносин між ними, обґрунтуванні особливостей фінансового забезпечення процесів соціально-економічного зростання, охорони довкілля та включає сукупність теоретичних і методичних положень щодо виявлення глобальних загроз та проблем сталого розвитку, релевантності наявних обсягів фінансування програм сталого розвитку результативності досягнення цільових індикаторів, встановлення чинників підвищення ефективності мобілізації та використання фінансових ресурсів з метою забезпечення глобального сталого розвитку, а також принципів дослідження та послідовності аналізу процесу формування та еволюції глобальної системи фінансування сталого розвитку.

Результати аналізу дозволили обґрунтувати механізм функціонування глобальної системи фінансування сталого розвитку, який включає сукупність взаємопов'язаних процесів, а саме мобілізацію та акумуляцію фінансових ресурсів на цілі сталого розвитку (за джерелами фінансових ресурсів), організацію раціонального розподілу фінансових ресурсів на цілі сталого розвитку та контроль за їх використанням (за суб'єктами, каналами доведення коштів, сферами отримання фінансових ресурсів) на національному, міжнародному та світовому рівнях.

5. У результаті дослідження еволюції глобального інституціонального забезпечення сфери сталого розвитку встановлено трансформації підходів до управління фінансуванням сталого розвитку та виокремлено ключові періоди формування: 1-й етап (1945–1969 рр.) – деколонізаційний, упродовж якого відбувався перехід від оцінки можливостей збільшення обсягів фінансування, визначення джерел фінансування, складання планів до реалізації конкретних заходів щодо прискореного припливу капіталу і технічної допомоги в країни, що розвиваються, та встановлення цільових показників їх економічного розвитку; 2-й етап (1970–1999 рр.) – еволюційний, упродовж якого здійснювалося удосконалення механізмів передачі ресурсів країнам, що розвиваються, для фінансування розвитку на передбачуваній, гарантованій та постійній основі); 3-й етап (з 2000 р. – дотепер) – модернізаційний, упродовж якого впроваджувалися зміни у використанні фінансових інструментів (збільшення використання національних державних і приватних ресурсів; встановлення цільових показників економічного і соціального розвитку, екологічної стійкості; формування глобального партнерства з метою розвитку, встановлення цільових інтегрованих індикаторів сталого розвитку. Це дало можливість визначити результативність використання ресурсів у сфері фінансування сталого розвитку.

6. У результаті наукових опрацювань визначено ключові принципи підвищення ефективності зовнішньої допомоги, що включають базові принципи управління ефективністю зовнішньої допомоги і загальні принципи ефективного співробітництва у сфері розвитку. Встановлено чинники, що підвищують ефективність зовнішньої допомоги залежно від суб'єктів впливу, а саме: чинники, що за-

лежать від дій країн-реципієнтів допомоги, від дій донорів, від спільних дій донорів і країн-реципієнтів допомоги.

7. Дослідження потенціалу, задач та ідентифікаційних характеристик діяльності установ ООН, а саме ПРООН, ВПП, Світового банку, ФАО, МФСР у сфері фінансування сталого розвитку дозволило систематизувати детермінанти їх діяльності. Встановлено детермінанти, які набувають спільних рис (наявність узгоджених цілей, зафіксованих в програмних документах, спрямованих на досягнення сталого розвитку; власних критеріїв оцінки ефективності діяльності щодо здійснення програм у сфері сталого розвитку та інституційної результативності; ієрархії пріоритетності регіонів у розподілі допомоги; стабільного приросту внесків двосторонніх і багатосторонніх донорів) та специфічних рис (диференціація механізмів формування та розподілу фінансових ресурсів, багатосторонніх донорів), що пов'язано з різними цілями та завданнями багатосторонніх партнерів у сфері фінансування сталого розвитку.

8. Результати компаративного співставлення системних засад політики країн світу в сфері досягнення ЦРТ, дозволили виявити в країнах, що розвиваються, прогрес у ліквідації злиденності, охопленні початковою освітою, скороченні дитячої та материнської смертності, зменшенні частки ВІЛ-інфікованого населення, збільшенні частки населення, яке використовує покращені джерела питної води, санітарно-технічні засоби, невиконання цілей щодо забезпечення екологічної стійкості. Встановлено досягнення США, Японією та країнами-членами ЄС прогресу в скороченні дитячої смертності, забезпеченні екологічної стійкості; відсутність прогресу в забезпеченні зайнятості у США та Японії, деяких країнах ЄС, забезпеченні початкової освіти в США, поліпшенні охорони материнства в США, боротьби з ВІЛ/СНІДом і туберкульозом у деяких країнах-членах ЄС; часткове виконання цілей щодо формування глобального партнерства з метою розвитку.

9. Запропоновано науково-методичний підхід до оцінки результативності міждержавного фінансування сталого розвитку країн, що розвиваються, який охоплює п'ять етапів (аналіз показників надання офіційної допомоги розвитку країнами-членами КСР ОЕСР, виконання зобов'язань з надання офіційної допомоги розвитку країнами-членами КСР ОЕСР, визначення сукупних обсягів фінансування сталого розвитку країн, що розвиваються, з джерел державних видатків і міждержавної допомоги за базовими секторами сталого розвитку та групами країн за рівнем доходу; виконання встановлених цільових показників фінансування базових секторів сталого розвитку на міжнародному і регіональному рівнях, ефективності зовнішньої допомоги, наданої країнами-донорами країнам, що розвиваються).

10. У результаті аналізу національного та міждержавного фінансування сталого розвитку країн, що розвиваються, встановлено мультивекторність у фінансуванні базових секторів сталого розвитку, ефективності зовнішньої допомоги, наданої країнами-донорами країнам, що розвиваються; зростання обсягів допомоги, наданої десятьма найбільшими донорами – країнами-членами КСР ОЕСР; зміщення пріоритетів у наданні допомоги донорами за групами країн; невиконання в країнах, що розвиваються, цільових показників фінансування базових секторів сталого розвитку, встановлених на міжнародному та регіональному рівнях. Визначення цих тенденцій дало змогу розробити напрями удосконалення національного та міжнародного фінансування сталого розвитку, підвищення ефективності зовнішньої допомоги

11. Обґрунтовано методологічний підхід до визначення залежності рівня результативності виконання Цілей розвитку тисячоліття країнами, що розвиваються, від рівня глобального фінансування сталого розвитку, що ґрунтується на авторській методиці розрахунку інтегрованого показника – Індикатору результативності виконання завдань ЦРТ (середньої величини трьох синтезованих показників: економічного зростання, соціального прогресу та екологічної стійкості), комплексного показника – Індикатору глобального фінансування сталого розвитку (середньої величини трьох синтезованих показників, що характеризують рівень національного, міжнародного та глобального фінансування сталого розвитку), інтерпретації можливих результатів їх розрахунку, алгоритму застосування даних показників. Цей підхід дозволяє визначати окремі країни (групи країн), що потребують значного збільшення (зменшення) обсягів зовнішньої допомоги з боку міжнародних донорів, напрями та інструменти фінансової підтримки, спрямованої на досягнення цілей сталого розвитку.

12. Розроблено стратегічні напрями мобілізації та використання фінансових ресурсів на цілі сталого розвитку в країнах, що розвиваються, що включають підвищення ефективності мобілізації національних фінансових ресурсів (через зміцнення потенціалу національних систем оподаткування, протидію незаконним фінансовим потокам, забезпечення підзвітності урядів і відкритості державних даних), використання державних видатків (через підвищення ефективності врядування державного сектору та інституційного потенціалу, використання економічних та організаційних методів управління державними видатками), підвищення країнами-реципієнтами ефективності отриманої зовнішньої допомоги (через підвищення ефективності керівництва урядами розробкою політики та стратегією, посилення підзвітності урядів щодо співпраці, підвищення якості систем управління державними фінансами), підвищення ефективності надання зовнішньої допомоги країнами-донорами (через підвищення узгодженості з національними пріоритетами країн-реципієнтів, ефективності координації використання ресурсів, збільшення ступеню використання національних систем постачання та державного управління, збільшення передбачуваності, стабільності, незв'язаності допомоги).

13. Проведений аналіз національних політик США, Японії та країн ЄС в сфері надання зовнішньої допомоги на цілі сталого розвитку дозволив встановити тенденцію до зростання обсягів офіційної допомоги розвитку США, найбільших донорів з країн ЄС; зниження – Японією, пріоритетність регіонів у розподілі ресурсів, спрямованих на фінансування програм сталого розвитку (найбільшу частку допомоги США та Японія спрямовують до Азії, ЄС – до Африки); наявність однакових країн-реципієнтів допомоги, що отримують найбільшу частку фінансових ресурсів США, ЄС і Японії (Ірак, Афганістан, В'єтнам, Пакистан, Демократична Республіка Конго, Ефіопія, Танзанія); розбіжність у фінансуванні США, ЄС і Японією базових секторів сталого розвитку країн, що розвиваються; різноспрямованість тенденцій у фінансуванні базових секторів сталого розвитку.

14. Розроблено концептуальні засади удосконалення міжнародного фінансування сталого розвитку, до яких віднесено підвищення ефективності формування міжнародних фінансових ресурсів через приєднання розвинених країн і країн з трансформаційною економікою до міжнародних ініціатив з інноваційного фінансування сталого розвитку, збільшення обсягу грошових надходжень від емігрантів; удо-

сконалення механізму розподілу міжнародних фінансових ресурсів за групами країн шляхом збільшення обсягів допомоги найменш розвиненим країнам і тим, що не мають виходу до моря, малим острівним державам, трансформації розподілу офіційної допомоги розвитку за секторами за рахунок збільшення фінансування базових секторів сталого розвитку; модернізацію технологій надання зовнішньої допомоги через підвищення якості процесів за рахунок диференціації країн та методів підтримки (найменш розвинені країни – гранти, з доходом нижче та вище середнього – пільгові кредити), збільшення незв'язаності, посилення передбачуваності та координації, взаємної підзвітності донорів і країн-реципієнтів, зменшення фрагментації); розвиток інформаційного забезпечення через створення єдиної міжнародної бази даних щодо фінансування сталого розвитку з повною інформацією в розрізі кожної країни-реципієнта зовнішньої допомоги за весь період її співробітництва з донорами.

15. Розкрито закономірності та встановлено тенденції взаємодії України з міжнародними фінансовими інститутами та установами ООН у сфері сталого розвитку, що полягають у збільшенні ЄС, Світовим банком, ПРООН і ВПП бюджетів фінансування програм сталого розвитку в Україні, низькому рівні освоєння Україною ресурсів, виділених міжнародними організаціями на фінансування програм сталого розвитку, спрямуванні найбільшої частки ресурсів ЄС на фінансування економічної та соціальної інфраструктури, Світового банку – на інфраструктурні послуги для розвитку, міську інфраструктуру, розвиток фінансового сектора, системи соціального захисту, адаптацію до зміни клімату, ПРООН – на демократичне врядування, інклюзивне та стале зростання, відповідальність державних установ. З метою підвищення ефективності фінансування сталого розвитку та активізації зусиль у досягненні Україною цілей сталого розвитку запропоновано напрями удосконалення управління фінансовими ресурсами, що передбачають здійснення заходів щодо підвищення ефективності мобілізації національних і міжнародних фінансових ресурсів шляхом протидії незаконним фінансовим потокам, збільшення рівня фактичних виплат міжнародних донорів, використання державних видатків і коштів, наданих міжнародними донорами на реалізацію програм у сфері соціально-економічного розвитку та охорони довкілля, шляхом підвищення ефективності управління державними коштами, спрямованими на розвиток базових секторів, інституціональної взаємодії управління кадровими ресурсами, координації міжнародної допомоги, підвищення ефективності контролю за їх використанням шляхом підвищення якості електронної бази даних щодо отриманої Україною зовнішньої допомоги, удосконалення національного статистичного управління.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографії

1. Кожухова Т.В. Формування та трансформація глобальної системи фінансування сталого розвитку: монографія / Т.В. Кожухова. – Кривий Ріг: Видавець ФО-П Чернявський Д.О., 2017. – 336 с. (21,0 д.а.). (Рецензію д.е.н., проф. П.П. Мазурка на монографію Т.В. Кожухової надруковано: Економіка і організація управління. – 2017. – №2. – С. 157–158).

Колективні монографії

2. Кожухова Т.В. Фінансування міжнародними організаціями програм, спрямованих на скорочення злиденності й підвищення рівня продовольчої безпеки / Т.В. Кожухова // Продовольча безпека і персоніфікація харчування: у пошуках балансу та ефективної системи управління: монографія / М-во освіти і науки України; О.Б. Чернега [та ред.]; наук. ред. О.Б. Чернега. – Кривий Ріг: Видавець ФО-П Чернявський Д.О., 2015. – С. 142–166 (1,56 д.а.). *Особистий внесок здобувача полягає у встановленні тенденцій та закономірностей міжнародного фінансування програм у сфері ліквідації злиденності.*

3. Kozhukhova T.V. Official development assistance: current state and trends / T.V. Kozhukhova // Globalne aspekty Ekonomii Swiatowej i Stosunkow miedzynarodowych w warunkach niestabilnoscі gospodarczej: monografia Miedzynarodowej Konferencji Naukovo-Praktycznej. – Czestohowa, Akademia Polonijna, 2016. – S. 295–307 (0,7 д.а.). *Особистий внесок здобувача полягає у визначенні сучасного стану та тенденцій надання офіційної допомоги розвитку країн, що розвиваються.*

Статті у наукових фахових виданнях

4. Кожухова Т.В. Стратегії фінансування сталого розвитку / Т.В. Кожухова // Глобальні та національні проблеми економіки: електронне наукове фахове видання Миколаївського національного університету імені В.А. Сухомлинського. – 2014. – № 2. – С. 218–221 (0,4 д.а.).

5. Кожухова Т.В. Напрямки зниження вартості міжнародних грошових переказів мігрантів / Т.В. Кожухова // Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки. – 2014. – Випуск 38. – Частина 1. – С. 110–114 (0,4 д.а.).

6. Кожухова Т.В. Міжнародні грошові перекази мігрантів як джерело фінансування сталого розвитку / Т.В. Кожухова // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі: збірник. Серія «Економічні науки». – 2014. – № 5 (67). – С. 15–19 (0,4 д.а.).

7. Кожухова Т.В. Квоти держав-членів МВФ та необхідність їх перерозподілу для країн, що розвиваються / Т.В. Кожухова // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі: збірник. Серія «Економічні науки». – 2014. – № 3 (65). – С. 55–60 (0,4 д.а.).

8. Кожухова Т.В. Умови мобілізації національних фінансових ресурсів для досягнення сталого розвитку / Т.В. Кожухова // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія «Економіка і менеджмент». – Випуск 12 (62), 2014. – С. 192–195 (0,42 д.а.).

9. Кожухова Т.В. Основні аспекти концепції сталого розвитку / Т.В. Кожухова // Проблемы и перспективы развития сотрудничества между странами Юго-Восточной Европы в рамках Черноморского экономического сотрудничества и ГУАМ: сб. науч. тр. – Винница : ДонУ, 2014. – С. 142–147 (0,8 д.а.).

10. Чернега О.Б. Міжнародна торгівля як джерело та чинник сталого розвитку / О.Б. Чернега, Т.В. Кожухова // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки». – Херсон: ХДУ, 2015. – Вип. 12. – Частина 3. –

С. 32–38 (0,8 д.а. / 0,4 д.а.). *Особистий внесок здобувача полягає у визначенні впливу розвитку торгівлі на сталий розвиток.*

11. Кожухова Т.В. Фінансування Міжнародним фондом сільськогосподарського розвитку ООН програм забезпечення продовольчої безпеки / Т.В. Кожухова // Вісник Черкаського університету. Серія економічні науки». – Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького. – Черкаси, 2015. – С.69–76 (0,4 д.а.).

12. Кожухова Т.В. Стратегія Світового банку щодо підтримки сільського господарства та зміцнення продовольчої безпеки / Т.В. Кожухова // Вісник Одеського національного університету. Серія: Економіка. – 2015. – Том 20. – Вип. 3. – С. 23–26 (0,48 д.а.).

13. Чернега О.Б. Спільні програми ФАО та ЄС в сфері забезпечення продовольчої безпеки: інструменти мобілізації ресурсів та ефективність / О.Б. Чернега, Т.В. Кожухова // Торгівля і ринок України: тематичний збірник наукових праць.– Кривий Ріг, 2015. – Випуск 38. – С. 30–44 (0,6 д.а. / 0,3 д.а.). *Особистий внесок здобувача полягає в обґрунтуванні пріоритетних напрямів фінансування та підвищення ефективності інструментів мобілізації ресурсів міжнародних організацій в умовах глобальної нестабільності.*

14. Кожухова Т.В. Світовий банк: стратегія щодо викорінення злиденності та забезпечення добробуту країн, що розвиваються /Т.В. Кожухова // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки». – Херсон: ХДУ, 2016. – Вип. 16. – Частина 1. – С. 26–29 (0,4 д.а.).

15. Кожухова Т.В. Фінансування Світовим банком проектів розвитку в Україні / Т.В. Кожухова // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: «Економіка і менеджмент»: Збірник наукових праць. – Одеса, 2016. – Випуск 15.– С.17–20 (0,48 д.а.).

16. Кожухова Т.В. ПРООН у світі: сучасний стан і тенденції фінансування сталого розвитку /Т.В. Кожухова // Управління розвитком: Збірник наукових праць. – 2016. – № 1 (183). – С.6–14 (0,52 д.а.).

17. Кожухова Т.В. Всесвітня продовольча програма ООН: фінансування екстерної операції в Україні / Т.В. Кожухова // Вісник Донецького національного університету економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського. – 2016. – № 2(63).– С. 92–98 (0,4 д.а.).

18. Кожухова Т.В. Освіта для всіх в інтересах сталого розвитку: оцінка прогресу та державна фінансова підтримка в країнах, що розвиваються / Т.В. Кожухова // Економіка та суспільство: електронне наукове фахове видання Мукачівського державного університету. – 2016. – Випуск № 4. – С. 46–54 (0,6 д.а.).

19. Кожухова Т.В. Базові сектори сталого розвитку: оцінка ситуації в країнах, що розвиваються / Т.В. Кожухова // Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. – 2016. – Випуск 5 (05). – Частина 1. – С. 16–20 (0,48 д.а.).

20. Кожухова Т.В. Європейський Союз: сучасний стан і тенденції фінансування зовнішньої допомоги сталому розвитку / Т.В. Кожухова // Інфраструктура ринку: електронний науково-практичний журнал. – 2016. – Випуск 2. – С. 7–12 (0,6 д.а.).

21. Кожухова Т.В. Фінансування пріоритетних сфер сталого розвитку: стан і тенденції мобілізації національних державних ресурсів країн, що розвиваються / Т.В. Кожухова // Економіка та держава. – 2016. – № 12. –С. 27–31 (0,6 д.а.).

22. Кожухова Т.В. Національне державне фінансування сталого розвитку: проблеми та напрями удосконалення / Т.В. Кожухова // Східна Європа: економіка, бізнес та управління: електронне наукове фахове видання. – 2016. – № 5 (05). – С. 21–26 (0,6 д.а.).

23. Кожухова Т.В. Концептуальні засади удосконалення міжнародного фінансування сталого розвитку / Т.В. Кожухова // Причорноморські економічні студії.– 2017. – Випуск 15. – С. 10–15 (0,64 д.а.).

24. Кожухова Т.В. Національне державне фінансування базових секторів сталого розвитку в Україні: тенденції та особливості / Т.В. Кожухова // Інтелект ХХІ. – 2017. – № 2. – С. 109–116 (0,8 д.а.).

25. Кожухова Т.В. Фінансування сталого розвитку: понятійно-категоріальний апарат / Т.В. Кожухова // Вісник Донецького національного університету економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського. Серія «Економічні науки». – Кривий Ріг: ДонНУЕТ, 2017. – № 1 (66). – С. 134–144 (0,4 д.а.).

26. Кожухова Т.В. Фінансування сталого розвитку в Україні: пріоритетні напрями підвищення ефективності / Т.В. Кожухова // Торгівля і ринок України: тематичний зб. наук. праць. – Кривий Ріг: ДонНУЕТ, 2017. – С. 10–20 (0,48 д.а.).

Статті у наукових періодичних виданнях інших держав та у виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз

27. Кожухова Т.В. Офіційна допомога з метою розвитку: сучасний стан та тенденції / Т.В. Кожухова // Економічний аналіз : зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2015. – Том 22. – № 1. – С. 19–26 (*Index Copernicus та інші*) (0,56 д.а.).

28. Кожухова Т.В. Підвищення ефективності зовнішньої допомоги: аналіз виконання цільових показників Пусанського плану партнерства / Т.В. Кожухова // Молодий вчений. – 2015. – № 12 (27). – Частина 2. – С. 48–52 (*Index Copernicus, РИНЦ та інші*) (0,56 д.а.).

29. Кожухова Т.В. Зовнішня допомога розвитку: принципи та чинники підвищення ефективності / Т.В. Кожухова // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2015. – № 6. – С. 163–169 (*Index Copernicus, РИНЦ та інші*) (0,4 д.а.).

30. Кожухова Т.В. Індекс розвитку людського потенціалу як індикатор для визначення напрямків міжнародного фінансування програм сталого розвитку / Т.В. Кожухова // Проблеми і перспективи економіки та управління. – Чернігів: Черніг. нац. технол. ун-т, 2015. – № 2 (2). – С. 43–48 (*Index Copernicus та інші*) (0,4 д.а.).

31. Кожухова Т.В. Всесвітня продовольча програма: механізми та тенденції фінансування проектів міжнародної допомоги / Т.В. Кожухова // Економічний простір: Збірник наукових праць.– Дніпропетровськ: ПДАБА, 2015. – № 99. – С.37–44 (*Index Copernicus, РИНЦ та інші*) (0,48 д.а.).

32. Кожухова Т.В. Еволюція фінансової політики ООН у сфері розвитку / Т.В. Кожухова // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство». – 2015. – Випуск 5. – С. 39–44 (*Index Copernicus та інші*) (0,56 д.а.).

33. Кожухова Т.В. Забезпечення сталого розвитку країн, що розвиваються: механізм мобілізації та розподілу міжнародних фінансових ресурсів / Т.В. Кожухова // Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія «Економіка»: зб. наук. праць. – Мукачево: Вид-во МДУ, 2016. – Випуск 1(5). – С. 233–239 (*РИНЦ та інші*) (0,48 д.а.).

34. Кожухова Т.В. ПРООН в Україні: механізми та тенденції фінансування проектів сталого розвитку / Т.В. Кожухова // Вісник соціально-економічних досліджень: зб. наук. праць. – Одеса: Одеський національний економічний університет. – 2016. – Вип. 1. – № 60. – С. 19–28 (*Index Copernicus та інші*) (0,4 д.а.).

35. Кожухова Т.В. Закономірності й тенденції еволюції теорії сталого розвитку/ Т.В. Кожухова // Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Економіка: збірник наукових праць. – 2016. – Випуск 12. – С. 8–15 (*Index Copernicus та інші*) (0,6 д.а.).

36. Кожухова Т.В. Пріоритетні заходи в сфері ліквідації злиденності як необхідної умови сталого розвитку / Т.В. Кожухова // Бізнес-Інформ. – 2016. – № 11. – С. 191–195 (*Index Copernicus, РИНЦ та інші*) (0,5 д.а.).

37. Кожухова Т.В. Фінансування пріоритетних сфер сталого розвитку: цільові показники здійснення державних видатків / Т.В. Кожухова // Ефективна економіка: електронне наукове фахове видання Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету. – 2016. – № 12. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5309> (*Index Copernicus та інші*) (0,48 д.а.).

38. Кожухова Т.В. Національні політики США і Японії у сфері надання зовнішньої допомоги на цілі сталого розвитку / Т.В. Кожухова // Інвестиції: практика та досвід. – 2017. – № 8. – С. 15–20 (*Index Copernicus та інші*) (0,9 д.а.).

39. Кожухова Т.В. Політики США, Японії та країн Європейського Союзу в сфері досягнення цілей розвитку тисячоліття / Т.В. Кожухова // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство». – 2017. – Випуск 12. – С. 152–158 (*Index Copernicus та інші*) (0,8 д.а.).

Публікації за матеріалами конференцій

40. Кожухова Т.В. Проблеми мобілізації міжнародних грошових переказів мігрантів у найменш розвинутих країнах / Т.В. Кожухова // Актуальні проблеми сучасної економіки: реалії сьогодення: матеріали доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (м. Ужгород, 6–7 березня 2015 р.) / За заг. ред.: М.М. Палінчак, В.П. Приходько. – Ужгород: Видавничий дім «Гельветика», 2015. – С. 65–67 (0,12 д.а.).

41. Кожухова Т.В. Джерела фінансування сталого розвитку / Т.В. Кожухова // Стратегії економічного розвитку країн в умовах глобалізації: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Дніпропетровськ, 26–27 березня 2015 р.). – Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара. – Дніпропетровськ, 2015. – С. 70–72 (0,12 д.а.).

42. Кожухова Т.В. Використання індексу розвитку людського потенціалу для визначення потреб фінансування сталого розвитку / Т.В. Кожухова // Пошук ефективних механізмів промислового розвитку в контексті сучасної економічної теорії: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 24–

25 квітня 2015 р.). – К.: ГО «Київський економічний науковий центр», 2015. – Ч. 1. – С. 22–25 (0,2 д.а.).

43. Кожухова Т.В. Напрямки діяльності для вирішення проблем мобілізації національних фінансових ресурсів на цілі розвитку / Т.В. Кожухова // Перспективи розвитку регіонів: інноваційна діяльність і управління проектами: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 24–25 квітня 2015 р.). – ГО «Львівська економічна фундація». У 2-х частинах. – Львів: ЛЕФ, 2015. – Ч. 1. – С. 32–35 (0,16 д.а.).

44. Кожухова Т.В. Значення перегляду квот країн-членів МВФ / Т.В. Кожухова // Якість економічного розвитку: глобальні та локальні аспекти: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції / відп. за випуск д.е.н., проф. С.О. Якубовський (м. Одеса, 15–16 травня 2015 р.). – Одеса: ОНУ імені І.І. Мечникова, 2015. – С. 36–37 (0,12 д.а.).

45. Кожухова Т.В. Роль офіційної допомоги розвитку в фінансуванні країн, що розвиваються / Т.В. Кожухова // Актуальні проблеми міжнародного економічного співробітництва: оцінки та стратегії: збірник тез наукових робіт учасників Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 17–18 липня 2015 р.). – ГО «Центр економічних досліджень та розвитку». – О: ЦЕДР, 2015. – С. 20–22 (0,12 д.а.).

46. Кожухова Т.В. Значення міжнародного державного фінансування у викориненні бідності та досягненні сталого розвитку / Т.В. Кожухова // Науково-економічний розвиток: менеджмент, фінанси та аудит: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 24–25 липня 2015 р.). – К.: ГО «Київський економічний науковий центр», 2015. – Ч. 1. – С.19–21 (0,12 д.а.).

47. Кожухова Т. В. Вплив міжнародної торгівлі на сталий розвиток країн, що розвиваються / Т. В. Кожухова // Наукові здобутки на шляху до вдосконалення економіки країни: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Дніпропетровськ, 7–8 серпня 2015 р.). – У 2-х частинах. – Дніпропетровськ: НО «Перспектива», 2015. – Ч. 1. – С. 86–89 (0,2 д.а.).

48. Кожухова Т.В. Фінансування ЄС спільних з ФАО програм забезпечення продовольчої безпеки / Т.В. Кожухова // Сучасні тенденції в економіці та управлінні: новий погляд: збірник матеріалів VIII Міжнародної науково-практичної конференції / Східноукраїнський інститут економіки та управління (м. Запоріжжя, 14–15 серпня 2015 р.). – Запоріжжя: ГО «СІЕУ», 2015. – С. 22–25 (0,2 д.а.).

49. Кожухова Т.В. Офіційна допомога розвитку як інструмент боротьби з голодом і забезпечення продовольчої безпеки / Т.В. Кожухова // Сучасні виклики розвитку світової економіки: матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 19–20 листопада 2015 р.). – К.: Київський національний університет імені Тараса Шевченка. – С. 135–137 (0,12 д.а.).

50. Кожухова Т.В. Багатостороння допомога розвитку: переваги та недоліки / Т.В. Кожухова // Особливості інтеграції країн в світовий економічний та політико-правовий простір: Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції / За редакцією д.е.н., Булатової О.В. (м. Маріуполь, 04 грудня 2015 р.). – Маріуполь: МДУ, 2015. – С.153–155 (0,08 д.а.).

51. Kozhuhova T.V. Assessment of progress in fulfilling the commitments of countries on development aid effectiveness / T.V. Kozhuhova // Modern transformation of economics and management in the era of globalization: Conference Proceeding (January 29, 2016). – Klaipeda: Baltija Publishing. – P. 24-27 (0,2 д.а.).

52. Кожухова Т.В. Чинники впливу на мобілізацію фінансових ресурсів для забезпечення сталого розвитку країн, що розвиваються / Т.В. Кожухова // Фінансове забезпечення діяльності суб'єктів господарювання: матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції (Кременчук, 18–20 лютого 2016 р.). – Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського, 2016. – С. 123–124 (0,08 д.а.).

53. Kozhuhova T.V. UN Policy in the Field of Development Financing : the Stages of Evolution / T.V. Kozhuhova // Modern scientific potential: materials of the XII International scientific and practical conference – 2016 (Sheffield, February 28 – March 7, 2016). – Volume 1. – Economic science. – Sheffield. Science and education LTD. – P. 53–54 (0,12 д.а.).

54. Кожухова Т.В. Зовнішня допомога розвитку: проблеми підвищення ефективності / Т.В. Кожухова // Modern scientific researches and developments: theoretical value and practical results – 2016: materials of International scientific and practical conference (Bratislava, 15–18 March 2016). – К.: LCC «NVP» Interservice», 2016. – P. 126–127 (0,08 д.а.).

55. Кожухова Т.В. Роль МБРР у забезпеченні фінансових потреб сталого розвитку / Т.В. Кожухова // Стратегії глобальної конкурентоспроможності: соціально-економічні виміри: матеріали III міжнародної науково-практичної конференції (22 березня 2016 р.). – Черкаси: Черкаський державний технологічний університет, 2016 – С. 9–10 (0,08 д.а.).

56. Кожухова Т.В. Роль ПРООН у фінансуванні програм сталого розвитку / Т.В. Кожухова // Бізнес та умови його розвитку: національний та міжнародний дискурси: матер. VI міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф. (м. Кривий Ріг, 15 червня 2016 р.). – Кривий Ріг: ДонНУЕТ, 2016. – С. 61–63 (0,08 д.а.).

57. Кожухова Т.В. Фінансування сектору освіти як базового сектору сталого розвитку України / Т.В. Кожухова // Актуальні проблеми розвитку освіти і науки в умовах глобалізації: матеріали II Всеукраїнської наукової конференції (м. Дніпро, 28–29 жовтня 2016 р.). – Дніпро: Роял Принт, 2016. – Ч. 1. – С. 188–190 (0,2 д.а.).

58. Кожухова Т.В. Роль освіти у ліквідації злиденності й досягненні сталого розвитку / Т.В. Кожухова // Філософія, теорія та практика випереджаючої освіти для сталого розвитку: матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Дніпро, 17 листопада 2016 р.). – Дніпро: РоялПринт, 2016. – Ч. 1. – С. 25–26 (0,16 д.а.).

59. Кожухова Т.В. Принципи фінансування сталого розвитку / Т.В. Кожухова // Інноваційно-інвестиційні проблеми розвитку економіки України: матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Київ, 8 грудня 2016 р.). – Київ: Національний авіаційний університет, 2016. – С. 122–124 (0,2 д.а.).

АНОТАЦІЯ

Кожухова Т.В. Формування глобальної системи фінансування сталого розвитку. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні відносини. – Донецький національний університет імені Василя Стуса, Вінниця, 2017.

Дисертаційну роботу присвячено розробці концепції формування глобальної системи фінансового забезпечення сталого розвитку, а також практичних рекоме-

ндацій щодо вдосконалення механізмів її функціонування відповідно до сучасних викликів глобального розвитку.

Досліджено глобальні виклики та концептуальну сутність сталого розвитку. Систематизовано та розвинуто генезис понятійно-категоріального апарату дослідження фінансування сталого розвитку, класифіковано фінансові ресурси, задіяні у сфері сталого розвитку. Обґрунтовано конфігурацію глобальної системи фінансування сталого розвитку. Розроблено методологічний підхід до дослідження глобальної системи фінансування сталого розвитку та обґрунтувати механізм її функціонування. Досліджено еволюцію глобального інституціонального забезпечення сфери фінансування сталого розвитку, інституціональні механізми підвищення ефективності зовнішньої допомоги у сфері сталого розвитку. Систематизовано детермінанти діяльності установ ООН у сфері фінансування сталого розвитку. Проведено компаративні співставлення системних засад політики країн світу в сфері досягнення Цілей розвитку тисячоліття. Розроблено науково-методичний підхід до оцінки результативності міждержавного фінансування сталого розвитку країн, що розвиваються. Проаналізовано національне та міждержавне фінансування сталого розвитку країн, що розвиваються. Обґрунтовано методологічний підхід до визначення залежності рівня результативності виконання Цілей розвитку тисячоліття країнами, що розвиваються, від рівня глобального фінансування сталого розвитку. Розроблено стратегічні напрями мобілізації та використання фінансових ресурсів на цілі сталого розвитку в країнах, що розвиваються. Здійснено аналіз національних політик високорозвинених країн у сфері надання зовнішньої допомоги. Розроблено концептуальні засади удосконалення міжнародного фінансування сталого розвитку. Проаналізовано ефективність взаємодії України з міжнародними інститутами та установами ООН у сфері сталого розвитку. Розроблено напрями удосконалення процесів залучення та використання фінансових ресурсів з метою підвищення ефективності фінансування сталого розвитку в Україні.

Ключові слова: сталий розвиток, фінансування сталого розвитку, механізм функціонування глобальної системи фінансування сталого розвитку, глобальне інституціональне забезпечення фінансування сталого розвитку, національне державне фінансування сталого розвитку, міжнародне державне фінансування сталого розвитку, зовнішня допомога у сфері сталого розвитку.

АННОТАЦІЯ

Кожухова Т.В. Формирование глобальной системы финансирования устойчивого развития. - Квалификационная научная работа на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени доктора экономических наук по специальности 08.00.02 – мировое хозяйство и международные экономические отношения. – Донецкий национальный университет имени Василя Стуса, Винница, 2017.

Диссертационная работа посвящена разработке концепции формирования глобальной системы финансового обеспечения устойчивого развития, а также практических рекомендаций по совершенствованию механизмов ее функционирования в соответствии с современными вызовами глобального развития.

Исследованы глобальные вызовы и концептуальная сущность устойчивого развития. Систематизирован и развит генезис понятийно-категориального аппара-

та исследования финансирования устойчивого развития, классифицированы финансовые ресурсы, задействованные в сфере устойчивого развития. Обоснована конфигурация глобальной системы финансирования устойчивого развития. Разработан методологический подход к исследованию глобальной системы финансирования устойчивого развития, обоснован механизм ее функционирования. Исследована эволюция глобального институционального обеспечения сферы финансирования устойчивого развития, институциональные механизмы повышения эффективности внешней помощи в области устойчивого развития. Систематизированы детерминанты деятельности учреждений ООН в области финансирования устойчивого развития. Проведены компаративные сопоставления системных основ политики стран мира в сфере достижения Целей развития тысячелетия. Разработан научно-методический подход к оценке результативности межгосударственного финансирования устойчивого развития развивающихся стран. Проанализировано национальное и межгосударственное финансирование устойчивого развития развивающихся стран. В результате анализа национального и межгосударственного финансирования устойчивого развития развивающихся стран, установлена мультивекторность в финансировании базовых секторов устойчивого развития, эффективности внешней помощи, предоставленной странами-донорами развивающимся странам; рост объемов помощи, предоставляемой десятью крупнейшими донорами – странами-членами КСР ОЭСР; смещение приоритетов в оказании помощи донорами по группам стран; невыполнение в развивающихся странах целевых показателей финансирования базовых секторов устойчивого развития, установленных на международном и региональном уровнях.

Обоснован методологический подход к определению зависимости уровня результативности выполнения Целей развития тысячелетия развивающимися странами, от уровня глобального финансирования устойчивого развития. Предложена авторская методика расчета Индикатора результативности выполнения задач ЦРТ, Индикатора глобального финансирования устойчивого развития.

Разработаны стратегические направления мобилизации и использования финансовых ресурсов на цели устойчивого развития в развивающихся странах. Осуществлен анализ национальных политик высокоразвитых стран в сфере предоставления внешней помощи. Разработаны концептуальные основы совершенствования международного финансирования устойчивого развития. Проанализирована эффективность взаимодействия Украины с международными институтами и учреждениями ООН в области устойчивого развития. Разработаны направления совершенствования процессов привлечения и использования финансовых ресурсов с целью повышения эффективности финансирования устойчивого развития в Украине.

Ключевые слова: устойчивое развитие, финансирование устойчивого развития, механизм функционирования глобальной системы финансирования устойчивого развития, глобальное институциональное обеспечение финансирования устойчивого развития, национальное государственное финансирование устойчивого развития, международное государственное финансирование устойчивого развития, внешняя помощь в области устойчивого развития.

SUMMARY

Kozhukhova T.V. Formation of a global system for sustainable development financing. – Qualification research work as a manuscript.

Dissertation on the receipt of the scientific degree of doctor of economic sciences on speciality 08.00.02 – World economy and international economic relations. – Vasyl' Stus Donetsk National University, Vinnytsia, 2017.

The dissertation is devoted to the development of the concept of the formation of a global system of financial support for sustainable development, as well as practical recommendations for improving the mechanisms of its functioning in accordance with the current challenges of global development.

In the dissertation, the global challenges and the conceptual nature of sustainable development have been investigated. The genesis of the conceptual and categorical apparatus of the research of sustainable development financing has been systematized and developed, the financial resources involved in the sphere of sustainable development have been classified, the principles of sustainable development financing have been identified. The configuration of the global system of sustainable development financing has been substantiated. The methodological approach to the research of the global system of sustainable development financing has been developed and the mechanism for its functioning has been substantiated. The evolution of global institutional procuring for the sphere of financing for sustainable development, institutional mechanisms of increasing the effectiveness of external assistance in the sphere of sustainable development have been researched. The determinants of UN agencies' activities in the area of sustainable development financing have been systematized. Comparative matchings of the systemic principles of the countries of the world in the sphere of achievement of the Millennium Development Goals have been made. The scientific and methodical approach to the evaluation of the effectiveness of interstate financing for sustainable development of developing countries has been developed. The interstate financing for sustainable development of developing countries has been analyzed. The methodological approach to determining the dependence of the level of performance of the Millennium Development Goals on developing countries on the level of global financing for sustainable development has been substantiated. Strategic directions of mobilization and use of financial resources for sustainable development in developing countries have been developed. The analysis of national policies of highly developed countries in the field of providing external assistance has been carried out. The conceptual principles of improvement of international financing of sustainable development have been developed. The effectiveness of Ukraine's interaction with international institutions and UN agencies in the field of sustainable development has been analyzed. The directions of improving of processes of attraction and use of financial resources have been developed for the purpose of increase of efficiency of sustainable development financing in Ukraine.

Keywords: sustainable development, financing for sustainable development, mechanism of functioning of the global system of financing for sustainable development, global institutional and legal support for sustainable development financing, national state financing for sustainable development, international state financing for sustainable development, external assistance in the field of sustainable development.

КОЖУХОВА ТЕТЯНА ВАЛЕРІЇВНА

**ФОРМУВАННЯ ГЛОБАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ФІНАНСУВАННЯ
СТАЛОГО РОЗВИТКУ**

Спеціальність 08.00.02 – світове господарство
і міжнародні економічні відносини

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора економічних наук

Підписано до друку 27.10.2017 р.
Формат 60×90/16. Папір офсетний.
Друк цифровий. Гарнітура Times New Roman.
Умов. друк. арк. 1,9.
Тираж 100 прим. Зам. №85

Віддруковано з оригіналу макету замовника.
Центр оперативного друку «Документ Принт»
ФОП Кушнір Ю.В.
м. Вінниця, вул. Академіка Янгеля, 4, 1-й поверх, оф. 114.
Тел. 067 390 20 88
